

אזי מלך
שמו נקרא

אותיות מפעילות
אודות 'שבירת
הכלים' מתוך
'תורת שלום'
לכ"ק אדמו"ר
הרש"ב זי"ע

כִּי קָרַב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

מתנהג בחסידות

צוהר לדמותו יוצאת הדופן של המשפיע החסידי הרה"ח ר' שייע ליפקין זצ"ל, אוזן קשבת לתפילותיו הזכות שמזוגות היו בדמעות שלישי, מבט משתאה ללימוד התורה שלו בלכתו בדרך, דבר יום ביומו, התחקות אחר בעלי הצורה שהיו מסתופפים לשמע מאמר החסידות מפיו מדי שבת בעלות המנחה, צעידה בעקבות שפתו הצחה, כבוד הבריות שהיה סימן ההיכר שלו ודבקות האמת שלו ברבי זי"ע • פרק נבחר בסדרה 'משפיעים לדורות'

וירד ה' על הר סיני

'החוזר' הגה"ח הרב יואל כהן זצ"ל במסה נרחבת לפרשת יתרו ומעמד הר סיני בתורת הרבי

אחכה לו בכל יום שיבוא

התוועדות מרוממת עתירת לקחים מאלפים מצדיקי הדורות עם הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון

החידוש העיקרי שהתחולל במתן תורה

(שמו"ר יב,ג). קודם מתן תורה הייתה גזירה בין רוחניות לגשמיות: העליונים לא ירדו למטה והתחתונים לא יעלו למעלה; לא היה קשר בין רוחניות לגשמיות. השמים היו לה', והארץ - לבני-אדם. לא הייתה האפשרות להביא את הקב"ה לארץ, לתוך הגשמיות. במתן תורה הגזירה התבטלה, והתחיל החיבור בין רוחניות לגשמיות.

ומזה יובן ההבדל בעניין המצוות: בכל מצווה יש החלק הגשמי והחלק הרוחני. החלק הגשמי הוא הפעולה המעשית, והחלק הרוחני הוא הכוונה והרגש הנפשיים הנלווים למעשה. ובוזה ההבדל: לפני מתן תורה החלק הרוחני שבמצוות היה העיקר, ואילו החידוש שהתחדש במצוות שלאחר מתן תורה הוא ש"המעשה הוא העיקר" (אבות פ"א מ"ז).

אמנם גם לפני מתן תורה בוודאי היו מצוות שנעשו בהן פעולות גשמיות. המצוות שנצטוו עליהן (כגון מצוות מילה) ודאי שהתקיימו בגשמיות, במעשה. גם במצוות שלא נצטוו עליהן, והתקיימו באופן אחר מכפי שאנו מקיימים אותן כיום, גם בהן נעשו פעולות מעשיות מסוימות. ובכל-זאת, העיקר בהן היה החלק הרוחני, הכוונה וההמשכה הרוחנית, ואילו הפעולה המעשית הייתה אמצעי נלווה בלבד.

לדוגמה: נאמר בווהר שיעקב אבינו "נטל אינון מקלות תפלין דרישא" (זח"א קסב,א), היינו שבמקלות שעשה והניח לפני הצאן כיוון את הכוונות וההמשכות של תפלין. בכתבי האריז"ל מבוארים הפרטים המוזכרים שם, "עקודים נקודים", שהם מורים על דרגות אלוקיות שיעקב המשיך בעבודתו עם המקלות (ראה ע"ח ש"י פ"א).

אבל יש הבדל גדול בין מעשה המקלות לבין התפילין שאנו מניחים. מכיוון שאז הייתה הגזירה ש"עליונים לא ירדו למטה", הרי כל עניין של קדושה היה בעיקר בחלק הרוחני, ולא התחבר עם הגשמיות. אמנם יעקב עשה גם פעולות גשמיות עם המקלות, אך הפעולה הגשמית עצמה לא הייתה העיקר והתכלית, אלא כדבר נלווה וטפל בלבד לחלק הרוחני.

למשל, כל רגש רוחני של הנפש מתבטא גם במצב הפיזי של הגוף. כשאדם שמח - הדבר ניכר בהבעה הגשמית של פניו. אבל הרי לא יעלה על הדעת שזו ההגדרה של שמחה - מתיחת וכיוצא תווי הפנים... ההבדל בין שמחה למרירות הוא ברגש הנפשי, אלא שנלווה לו גם ביטוי חיצוני בפנים הגשמיות.

כמו כן בענייננו: יעקב אבינו עסק והתבונן בכוונות הנעלות הנפלאות והנשגבות ביותר של מצוות תפילין, נוסף על הכוונה הפשוטה של שעבוד המוח והלב, וכוונה ורגשות אלה ביטא בפעולה גשמית עם המקלות, כביטוי נלווה לעיקר, שהוא הכוונה והרגש הרוחניים.

ההבעות החיצוניות והרגש הפנימי

ליתר פירוט: הקשר בין הביטוי החיצוני לרגש הנפשי יכול להיות בשני אופנים.

אופן אחד, שהביטוי החיצוני הוא תוצאה של הרגש הנפשי, כנ"ל. כשאדם מתחיל לשמוח, משתנים תווי פניו להבעות שמחות. כשהוא

פרשת יתרו מסופר באריכות על מעמד הר סיני, שבו ניתנה התורה. ידועה השאלה מה התחדש במתן תורה, והלוא גם קודם לכן למדו האבות תורה, כמאמר חז"ל "אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה... יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה" (יומא כח,ב), וכן בנוגע למצוות "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה" (שם), "עשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד

ב

שלא ניתנה" (קידושין פב,א)?

נוסף על כך שהאבות קיימו את כל התורה עד שלא ניתנה, היו מצוות שניתנו עוד קודם מתן תורה, כמבואר ברמב"ם: "על שיש דברים נצטווה אדם הראשון... הוסיף לנח אבר מן החי... נמצאו שבע מצוות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה... עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו" (הל' מלכים פ"ט ה"א).

אף-על-פי-כן מובן שבמתן תורה התחדש חידוש עיקרי. מלבד זאת שהתווספו מצוות רבות, שקודם לכן קיימו אותן האבות בלי ציווי מה', והרי "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה" (קידושין לא,א), הרי החידוש של מתן תורה הוא גם במצוות שכבר נצטוו עליהן.

וכמו שכתב הרמב"ם (פיה"מ חולין ספ"ז): "שים לבך על העיקר הגדול... שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום, אין אנו עושים אלא במצות הקב"ה על-ידי משה רבינו ע"ה, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו... אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה ציווה אותנו על-ידי משה רבינו שנימול".

הרי שגם המצוות שכבר נצטוו בהן קודם מתן תורה, וכבר היתה בהן גם מעלת "מצווה ועושה", התחדש בהן עניין עיקרי במתן תורה, ואנו מקיימים אותן דווקא מפני הציווי למשה רבנו במתן תורה. והרמב"ם כותב שזה "העיקר הגדול"! ונדרש ביאור מהו באמת החידוש העיקרי במצוות שניתנו במתן תורה, ובמה הן שונות מהמצוות שהיו קודם לכן.

והנה איתא במדרש רבה על הפסוק "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך": "כל המצוות שעשו לפניך האבות - ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך" (שהש"ר א,ג). היינו שכל התורה והמצוות של האבות - "ריחות היו", כמשל הריח בלבד של השמן המבושם, אבל התורה ומצוות שלנו, אחרי מתן תורה - "שמן תורק שמך", כאדם שמוריק את השמן עצמו מכלי לכלי. וגם כאן, מה פשר ההשוואה של מצוות האבות ל'ריח' והתורה ומצוות שלנו ל'שמן'?

מקלות במקום תפילין

והביאור בזה:

נאמר במדרש: "כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'. כשביקש ליתן התורה - ביטל גזירה ראשונה, ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים"

לפני מתן תורה
החלק הרוחני
שבמצוות היה
העיקר, ואילו
החידוש במצוות
שלאחר מתן תורה
הוא - ש"המעשה
הוא העיקר"

שמח יותר - פניו נעשות שמחות יותר. כשהוא שמח עוד יותר - הוא מתחיל לשיר ולמחוא כפיים, וכשהוא עוד יותר שמח - הוא מתחיל לרקוד ברגליו.

אבל ייתכן אופן אחר, שעל-ידי שהאדם עושה פעולות של שמחה הוא מעורר את רגש הנפש. אף אם כרגע אינו במצב של שמחה, אבל אם יתחיל לצחוק, לשיר, למחוא כפיים ולרקוד, המעשים האלה יעוררו את השמחה. כאן הפעולה הגשמית מעוררת את הרגש הנפשי הרוחני. אבל בין אם הפעולה היא ביטוי של הרגש או אמצעי לעורר את הרגש, הצד השווה בשני האופנים הוא, שהמטרה איננה הפעולה הגשמית, אלא העיקר הוא הרגש הרוחני.

באופן דומה היה אפשר להסביר את תכלית קיום המצוות - שהעיקר הוא הכוונה הרוחנית, ואילו הפעולה הגשמית אינה אלא אמצעי לעורר או לחזק את הכוונה. למשל, מצוות תפילין. כוונת המצווה היא - כמו שכתוב בשולחן ערוך ש"ישתעבד להקב"ה הנשמה שהיא כמוח וגם הלב" (או"ח סכ"ה ס"ה), ואילו הפעולה הגשמית היא הנחת בתי התפילין על היד ועל הראש, כמבואר בהלכות תפילין. היה אפשר לחשוב שהעיקר הוא הכוונה הרוחנית, שעבוד המוח והלב לה', אלא שכחיוק לכוונה ולמחשבה יש צורך בפעולה גשמית.

רעיון כזה מופיע בספר החינוך בקשר לכמה מצוות: "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות" (חינוך מצוה טז). החינוך מביא לדוגמה

גם את מצוות אכילת מצה בפסח. הקב"ה רוצה שיהודי ייזכר ויחיה מחדש בכל שנה את "עבדים היינו לפרעה במצרים" ושהקב"ה גאלנו והוציאנו מעבדות לחירות - "שיזכרו היהודים לעולם הניסים הגדולים שעשה להם השם יתברך ביציאת מצרים" (מצווה ה). אבל אם האדם רק יתבונן בזה במחשבתו, לא בטוח שירגיש זאת בצורה חזקה, ולכן התורה מצווה שיעשה פעולה גשמית, שיאכל מצה, וזה יזכיר לו שבני ישראל יצאו ממצרים בחיפזון ובמהירות עד ש"לא הספיק בצקת של אבותינו להתמיץ" וכו'. על-ידי כך הוא חי וחווה מחדש בצורה חזקה את העניין של יציאת מצרים. ולפי זה המטרה היא לא אכילת המצה, אלא הזיכרון והרגש של יציאת מצרים, ואכילת המצה נועדה לעורר ולחזק רגש רוחני זה.

אלא שאם אלה היו פני הדברים, הייתה מתעוררת פליאה גדולה: ברובן ככולם של המצוות, האריכות בשולחן ערוך היא בנוגע לקיום המצווה בגשמיות. על כוונת התפילין מופיעה בקושי הלכה אחת, ואילו באשר לצדדים הטכניים של המצווה - הררי הררים של הלכות לפרטי פרטים. וכמרכן במצוות אכילת מצה. בקושי מדובר על הכוונה והרגש של זכירת יציאת מצרים, ואילו באשר לעניינים הטכניים יש אריכות עצומה - מהי מצה, מאלו דגנים יש לעשות אותה, אופן עשייתה ושימורה מחימוץ, שיעור האכילה וכו' וכו'.

אם כל תכלית אכילת המצה הייתה בשביל הרגש הנלווה לה, לא מובן לגמרי העיסוק המפורט בפרטים הטכניים; הלוא העיקר הוא שאדם יתבונן, ייזכר וירגיש את יציאת מצרים! וכן באשר לתפילין, העיקר הוא שעבוד המוח והלב לה'! ההתמקדות בפרטים הטכניים לכאורה היא מוזרה ומתמיהה.

אם נחזור למשל שמובא לעיל: שוו בנפשכם שמישהו ירצה להסביר מהי שמחה, ויאריך בתיאור הבעות הפנים בעת השמחה, ואיך בדיוק מוחאים כפיים ואיך רוקדים ברגליים. הלוא זה יהיה מוזר. העיקר הוא לתאר את ההרגשה הנפשית של שמחה, ואילו הביטויים הטכניים הם שוליים לכאורה. אם כן מה פשר כל אריכות הביאור והפירוט בשולחן ערוך על הפעולות הגשמיות?

כוונת איך יוצרות מצווה

אלא מכאן מובן שאכן לא זה עניינן של המצוות (שניתנו לנו במתן תורה) להיות אמצעי וביטוי בלבד לכוונה ולרגש הרוחניים, אלא אדרבה, "המעשה - הוא העיקר"!

ראיית המעשה כאמצעי לכוונה הרוחנית - נכונה באשר למצוות שקיימו האבות קודם מתן תורה, כאשר עדיין הייתה הגזירה בין עליונים ותחתונים. אז עיקר החשיבות הייתה הרגש הרוחני, והמעשה

היה טפל. לכן היה אפשר לפעול את ההמשכות הרוחניות של מצוות תפילין על-ידי מקלות, בלי כל הלכות תפילין. ואפילו המצוות שהאבות כבר נצטוו עליהן קודם מתן תורה, והיו מחויבים לקיימן בגשמיות, גם בהן העיקר היה הרוחניות (ואכמ"ל).

במתן תורה התחדש דבר שלא היה קודם לכן - שהקב"ה רוצה את עצם גשמיות המצוות; את המעשה בפועל! שיהודי פשוט יניח תפילין על היד ועל הראש, ושפשוט יאכל כזית מצה בפסח, וכך הלאה. לא כאמצעי לכוונות רוחניות כלשהן, אלא את המעשה עצמו.

דבר זה מתבטא בהלכה בפועל: אם יהודי יכוון את הכוונות הנעלות ביותר, אבל בפועל לא יניח תפילין - לא ייצא ידי חובתו. אפילו אם הוא אנוס, כגון שהוא יושב בכלא ואין לו תפילין, הרי אמנם "אנוס רחמנא פטריה" (ב"ק כח, ב), אבל "כמאן דעביד לא אמרינן" (ירוש' קידושין פ"ג ה"ב). אמנם הוא פטור, אבל אינו נחשב כמי שעשה את המצווה. את מצוות תפילין לא קיים! וכמרכן יהודי שישב לבילי פסח ויתבונן בכל העניינים של יציאת מצרים, אבל אין לו מצה, הרי שלא קיים את המצווה, והמשכת הקדושה שהייתה צריכה להיות על-ידי המצווה - לא נפעלה!

לעומת זה, אם יהודי אכל כזית מצה לבילי פסח בלי שום כוונה ובלו שום רגש, יצא ידי חובתו וקיים את המצווה, והמשכת הקדושה נפעלה. נתאר לעצמנו אפילו מקרה קיצוני: יהודי שלא רצה כלל לאכול מצה,

ובאו והכריחו אותו לאכול כזית מצה, הרי אם אותו יהודי יתעורר בתשובה בהמשך הלילה וירצה לאכול שוב כזית מצה, עם כל הכוונה והרגש - ההלכה היא שאסור לו לברך על האכילה השנייה "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על אכילת מצה"; ואם יעשה כן, זו תהיה ברכה לבטלה! כי קיום המצווה, עם כל המשכת הקדושה שבה, כבר היו באכילה הראשונה.

וטעם הדבר הוא, שאחרי מתן תורה הקב"ה חידש וקבע שהוא רוצה בקיום המצוות את עצם המעשה הגשמי! וכמבואר בחסידות בפירוש לשון המדרש "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (תנחומא נשא

טז. תניא פרק לו), שהתאוה לדירה בתחתונים היא לא כאמצעי או כביטוי לעניין רוחני נעלה, אלא תאוותו היא אכן בתחתונים' עצמם, שידור וישרה בעולם הזה הגשמי. וזה נעשה על-ידי קיום המצוות במעשה בפועל.

זה פירוש דברי המדרש הנ"ל "כל המצוות שעשו לפניך האבות - ריחות היו, אבל אנו - שמן תורק שמך". ההבדל בין המצוות שעשו האבות למצוות שלנו הוא כמו ההבדל שבין ריח השמן ובין השמן עצמו.

ההבדל בין ריח השמן לשמן עצמו הוא, שריח שייך לרוחניות, כנאמר בגמרא "איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? הרי אומר זה הריח" (ברכות מג, ב), ואילו השמן עצמו הוא חומרי וממשי. וזו כוונת המדרש: "כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו" - עיקר המצוות או היה ברוחניות, "דבר שהנשמה נהנית ממנו", "אבל אנו שמן תורק שמך" - בידינו ישנו הדבר עצמו, אלו המצוות המעשיות בגשמיות.

בין ריח לעצם הדבר

ועדיין נדרש ביאור:

איך ייתכן שההתבוננות השכלית והתעוררות הרגש, עם כל העניינים הרוחניים הנעלים, אינה משלימה את הכוונה והרצון העליון, ואילו דווקא הפעולה הגשמית הטכנית היא תכלית הרצון האלוקי?

העניין יובן בהקדמת ביאור נוסף, בעומק יותר, בדברי המדרש: "כל המצוות שעשו לפניך האבות - ריחות היו, אבל אנו - שמן תורק שמך": ההבדל בין ריח לשמן הוא, שריח השמן - אינו אלא התפשטות ריחה מהשמן, ואילו חומר השמן וממשתו - הוא השמן עצמו. והדברים מכוונים אל הנמשל למעלה כביכול: המצוות שעשו האבות "ריחות היו" - שורשן הוא בהתפשטות והארה בלבד מאלוקות, ואילו

אם כל תכלית
אכילת המצה
הייתה בשביל
הרגש הנלווה לה,
לא מובן לגמרי
העיסוק המפורט
של השולחן ערוך
בפרטים הטכניים

במתן תורה התחדש שהקב"ה רוצה את עצם גשמיות המצוות; את המעשה בפועל! שיהודי פשוט יניח תפילין על היד ועל הראש ויאכל מצה בליל פסח

המצוות שלאחר מתן תורה – ניתנו מהקב"ה עצמו ממש.

מתן תורה מתחיל במילים "אנכי הויה אלוקיך" (יתרו כ,ב). מוסבר בחסידות שזה סדר מלמעלה למטה. נתינת התורה מתחילה מ'אנכי', אחר-כך הדבר יורד לשם 'הויה', ואחר-כך יורד עוד לשם 'אלוקים'. 'הויה' ו'אלוקים' הם שמות של הקב"ה. אלא שבהם גופא שם הויה נעלה יותר, ונקרא 'שם העצם' ו'שם המפורש', אבל גם הוא 'שם' בלבד. ואילו 'אנכי' – מורה על הקב"ה עצמו ממש. "וכנודע דבחינת אנכי מי שאנכי הוא למעלה מעלה משם הויה, כי הוא בחינה דלא אתפס בשם" (לקו"ת פנחס פ,ב, ע"פ זח"ג רנ,ב). כשם שכאשר אדם להבדיל אומר 'אנכי' הוא מתכוון ל'אני עצמי', כך כביכול אומר הקב"ה: "אנכי הויה אלוקיך" – אני עצמי נתן לך את התורה!

יתרה מזו, בגמרא נאמר: "אנכי – נוטריקון, אנא נפשי כתבית יחבית" (שבת קה,א). כלומר, הקב"ה אומר: "אנא נפשי" – אני את נפשי, את עצמי, כתבית יחבית – כתבתי ונתתי בתורה. כלומר הקב"ה הכניס ונתן את עצמו ממש בתורה שניתנה במתן תורה. ומכיוון שהתורה ניתנה מ'אנכי' ה' אלוקיך", ובה נמצא הקב"ה עצמו, סרה מאלוהי השאלה שנסאלה לעיל: איך ייתכן שהגשמיות הנחותה לכאורה היא העיקר? לגבי הקב"ה עצמו אין שום מגבלות. כל עוד מדובר על 'שמות', דרגות שונות באלוקות – יש מקום להיגיון הקובע שרוחניות נעלית מגשמיות וקרובה יותר לאלוקות. אבל לגבי עצמותו של הקב"ה אין לכללים הללו שום ערך. כל התפיסה שלנו שרוחניות היא מציאות נעלה ואילו הגשמיות נחותה, היא מפני שהקב"ה ברא את העולם באופן כזה, אבל לגבי עצמו אין שום הגדרות ומגבלות; רוחניות אינה נעלה וגשמיות אינה נחותה. בעצמותו יש רק דבר אחד: מה שהוא רוצה – בזה הוא נמצא בכל עצמותו.

אנו, הברואים, איננו מסוגלים לתפוס ולהבין בשכלנו את מהות המצוות, ואיננו משיגים איך ייתכן שעל-ידי כוונה רוחנית לא מקיימים את המצווה ולא ממשיכים קדושה, ואילו בעשייה גשמית מקיימים את המצווה וממשיכים קדושה. הסיבה שקשה לנו לקלוט זאת היא, מפני שאנו מנסים לתאר לעצמנו את הקב"ה במושגי השכל וההשגה שלנו, ואצלנו הרוחניות נעלית וגשמיות נחותה. אבל אנחנו שוכחים דבר אחר – כל כללי השכל וגדריו (ובכלל זה גם הכללים שבעולמות העליונים ביותר) נבראו בידי הקב"ה! הוא עצמו אינו מוגדר בשום גדרים. ובמתן תורה הוא נתן את עצמו, לא על-פי התפיסה שלנו אלא כפי שהוא. והוא רוצה וקבע שגשמיות המצוות היא העיקר!

רצון ה' הוא הקובע

זה הקשר בין שני הפירושים במדרש – "כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך" (א) במצוות של האבות העיקר היה הרוחניות, "דבר שהנשמה נהנית ממנו", ואילו במצוות שלאחר מתן תורה – המעשה הגשמי הוא העיקר. (ב) המצוות של האבות נמשכו מהארה בלבד מאלוקות, ואילו המצוות שלאחר מתן תורה – מהעצם של הקב"ה.

קודם מתן תורה, כשהייתה הארה בלבד מהקב"ה – הרי לגבי דרגה זו עדיין קיימים גדרי העולם; הרוחניות קרובה יותר מהגשמיות, ולכן העיקר היה הרוחניות. אבל במתן תורה כשניתנה התורה מ'אנכי', מעצמותו של הקב"ה – בזה אין שום גדרים וכללים הקובעים איך הדברים אמורים להיות, אלא ישנו רק הרצון האלוקי עצמו. במה שהוא רוצה – בזה הוא מכניס את עצמו. והוא רוצה תורה ומצוות בגשמיות דווקא, כלשון המדרש "נתאודה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", שעל-ידי תורה ומצוות בגשמיות נעשה העולם הזה הגשמי דירה לקב"ה.

[בהמשך לכל הנ"ל חשוב להבהיר: אמנם העיקר בקיום המצוות הוא המעשה הגשמי, אבל ודאי שנדרשים גם הכוונה והרגש הרוחניים, וגם הם חלק מהמצווה והרצון העליון, וכמאמר "מצווה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" (לקו"ת להאריז"ל ר"פ עקב. תניא פל"ח). ודאי שהמצווה צריכה להיעשות עם 'נשמה' וחיות רוחנית, עם כוונה ורגש, ולשלימות המצוות נדרשים שני העניינים, כמבואר בהרחבה בתורת החסידות].

ע"פ לקוטי שיחות חלק ג ע' 887. חלק ח ע' 58 (אוצר לקוטי שיחות חג השבעות שיחה א. שיחה ג עיף יא) ועוד

דה' היה כל עניין שבירת הכלים דתהו (שלב אחרי בריאת "עולם התהו", עולם של "אורות מרובים בכלים מועטים", אשר עוצמת האורות הביאה לשבירת הכלים. כתוצאה מ'שבירה' זו הגיעו הניצוצות למרחקי המציאות החומרית, ואפילו עד ל"קליפות" (של טומאה). תפקידו של כל יהודי הוא לגאול את הניצוצות ולהעלותם לקדושה, למקורם האלוקי, על-ידי קיום תורה ומצוות) בכדי שיוכל להתלבש בהם כך והם יאמרו כפי רצונו, ובשביל זה היה כל עניין שבירת הכלים דתהו קודם הרבה לבריאת העולמות בכדי שיתלבש בהם כך והם יאמרו כפי רצונו שיגאל גאולה שלימה.

"חייב אדם לומר: בשבילי נברא העולם". על האדם לדעת שכל בריאת העולמות היתה בשבילו. כך, קיום התורה והמצוות מוטל כחובה על יהודי גם במצב תיאורטי שאין בעולם אלא יהודי אחד.

הדבר קשור עם משמעות הביטוי "אנת הוא חד ולא בחושבן" (אתה, השי"ת, אחד שלא נמנה בחשבון). ביטוי זה מתייחס לדרגה האלוקית העליונה שנקראת "עתיק" ("עתיק יומין", הדרגה העליונה בספירת ה"כתר" שהיא למעלה מעשר הספירות). מבחינה זאת אפשרי עניין של ריבוי, עד לאין שיעור.

ובכן: גם כאשר יש יהודים רבים יכול אדם לדמיין לעצמו כאילו נשאר רק יהודי אחד השייך לקיום תורה ומצוות, ומכאן המושג

1. התחלת השיחה לא מצאתי לעת עתה, וכנראה אשר הנושא הוא השחרור מהפריזיון (בדיקות לפני הניוס לצבא), כי בתחלת החורף היה זמן הקריאה לפריזיון ובשמחת תורה היו אלו אשר הגיע זמנם להקרא, ונכנסים לכ"ק אדמו"ר נ"ע לקבל ברכתו. וזה לשון ספור כ"ק מ"ח אדמו"ר בשיחתו שמחת תורה ה'תש"ד [ספר השיחות ה'תש"ד, ע' 33], שכנראה הוא הוא התחלת השיחה הבאה כאן, ועל כל פנים שייך לענינה: כאשר שילם (ר"ש קוראטין או ר"ש דיסנער – אחד מהתנמימים בזמן ההוא ואחר כך מראשי המטפעים בשיבת תומכי תמימים) היה אמור להתייבב לפריזיון אמר לו כ"ק אדמו"ר: אתה הרי תשתחרר בכל אופן, אלא שהניצוץ דתהו שצריך להתברר על ידך צריך לעבור על-ידי הנפה (המחוזות ברוסיה היו נחלקים לכמה "נפות" ולמשרד הנפה היו נקראים לפריזיון), כדי שגם הניצוצות דתהו יסכימו. והוסיף: שבכל הנפות לא היה אף יהודי והוא, שילם – היה היהודי היחיד בנפה, וכל הנפות היו בכדי שהוא יעבור כאן – הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע.

אותיות מ'תורת שלום'

מאוצר התועזדויות כ"ק אדמו"ר הרשב"ב זי"ע

קטעים מיוחדים מתוך הספר 'תורת שלום', המכיל אוצר בלום של שיחות ודיבורי קודש מאת כ"ק אדמו"ר הרשב"ב זי"ע, במועדים ויומי דפגרא, כפי שתורגמו ועובדו ללשון הקודש בידי הגה"ח הרב טוביה בלוי, בהוצאת קה"ת

תכליתה של 'שבירת הכלים'

מדוע עשה הקב"ה שהעולם יהא נחשב למציאות בעינינו || מה בין מי שלא חש במציאות האלוקית לבין מי שממיר רח"ל אמונתו בעבודה זרה || ומה בין חיצוניות העולמות לפנימיות העולמות

וכו', אך אלה שאינם חשים בישות האלוקית, כאלה שאומרים "ויאמרו לא-ל סור ממנו", שהם, בכל זאת, יהודים ששורשם הוא אלוקות, אינם גרועים כמו אלה שממירים אלוקות בעבודה זרה, דבר שלא ניתן לסבול. אמירתו של משה רבנו בחטא העגל "במי אתה מתקנא" (אמירה שיוצרת, כביכול, אי-אכפתיות כלפי מצב כזה), אינה אלא חלק מלימוד הזכות של משה רבנו על בני ישראל. נכון, אמנם, שבעצמותו של הקדוש ברוך הוא, יתברך, לא פוגעת העובדה שעובדים עבודה זרה, אך מצד הבריאה לא ניתן לסבול את הדבר. אפיקורסים אלו שייכים ל'סטרא-אחרא'.

זו, אם כן, הכוונה העליונה ב'שבירת הכלים דתוהו' ובריאת עולם התוהו, התגלות "עקודים" - כדי שהאלוקות תתלבש גם באלה שממירים אלוקות בעבודה זרה, ויתנהגו כרצונו.

אכן, יש להתבונן בדברים האמורים ולא להסיח דעת מהם: תכלית 'שבירת הכלים דתוהו' - חסידים יודעים משמעות הדבר - היא כדי שהאור יתלבש אפילו במציאות המתנגדת, כביכול, לאלוקות וממירה אלוקות בזולת. הכל כדי שיאמרו את מה שהוא, כביכול, רוצה.

לאמיתו של דבר, העולם הוא עולם של קדושה, שהרי הכל שלו, יתברך, ובמקורו נמצא העולם בדרגה הקרובה ביותר אליו. ה'קליפות' הן אפס, אלא שהיתה 'שבירה' שהביאה גם בהן ניצוצות אלוקיים כדי לקיימן, וזאת, כאמור, על מנת שהכל יאמרו את מה שהוא יתברך רוצה. (ניתן לומר ש'תוהו' הפקיר את עצמו עבור הכוונה העליונה. אס-כי, אין פירוש הדבר ש'תוהו' היה מודע לכך והפקיר את עצמו בידועין).

רצונו יתברך הוא, בלי ספק, שיהיה הכל טוב. הרי "באור פני מלך חיים", וכוונת הקב"ה בכל העניין הוא להביא את "פני מלך" שיאיר. יש אמנם להתפלל ולבקש שכך יהיה - בלי תפילה לא בא הדבר - וכאשר נתפלל ונבקש ודאי יהיה הדבר כפי רצונו ויגאלנו גאולה שלמה.

הכרחיות של יהודי

אנא, התבוננו וחשבו על כך: העולמות בחיצוניותם נבראו באותו תהליך של 'שבירת הכלים דתוהו' (לפנימיות העולמות אין צורך ב'שבירת הכלים', ומה שאמור במקום אחר ש'שבירת הכלים' היתה גם בשביל פנימיות העולמות, הוא עניין בפני עצמו).

משמעות המושג 'חיצוניות העולמות' היא - הדברים שיהודי זקוק להם בהכרח, באופן של שליטה, חלילה. אינני מתכוון לאכילה ושתייה, שכן כלפיהם ניתן לומר שיהודי לא חש בהן הכרח. אדם לא יאכל יום, יומיים או מספר ימים, ואף אם ימות, חלילה, אין כאן סיבה לתחושת הכרח אצל יהודי. תאמר לגוי שהוא ימות - יאבד את עשתונותו לגמרי, ואילו יהודי - לאו דוקא.

הקב"ה הנחיל ליעקב את "הקול קול יעקב", כלומר, קול התורה והתפילה, ואילו העולם הזה אינו נחלתו. לכן, אכילה ושתייה, חיים ומוות, אינם כלולים בתחושת ההכרחיות העמוקה של היהודי. "שבירת הכלים" היתה בשביל חיצוניות העולמות, אפשרות שליטת העולם על האדם, ובכך נתלבשה האלוקות כדי שיתנהגו כרצונו, יתברך. (שמחת תורה - תרס"ז באולם הגדול)

"בשבילי נברא העולם".

כל העולמות לדרגותיהם, כפי שהם מפורטים ב'עץ חיים' (המקובלים הראשונים דנו אף הם בדרגות נעלות מאוד, ואף ביתר פתיחות, ואילו ב'עץ חיים' באו הדברים בעמעום מסויים, אך בדרגות נעלות יותר), ואפילו אלה המנויים בתורת החסידות שבה נידונות הדרגות העליונות, כל אלה נבראו בשבילו ובשביל מציאותו. לאמיתו של דבר קשה לומר "מציאותו" שכן הכוונה העליונה היא שתתבטל המציאות. הכוונה כאן היא, שכן ידוע שהכרחי קיומו של העולם הזה הגשמי, שרק הוא, הקב"ה, מכיר אותו. עשר הספירות של עולם האצילות אינן מכירות אותו.

אך הוא יודע

עולם האצילות הוא עולם של צדיקים ושל קיום תורה ומצוות בלבד. גם בדרגות הנמוכות יותר, וגם מלאכים כמו מיכאל וגבריאל אינם מכירים אותו. כל-שכן שכל אלה אינם מכירים דרגות נמוכות יותר שהחסידות לא מזכירה אותן (על דרגת 'כתר' לא ניתן לומר ששם לא מוכרת מציאות אחרת, שהרי שם הוא מקומה של התשובה על החטאים). בעולם האצילות לא ידועות דרגות נמוכות, כאמור, אבל הקב"ה עצמו יתברך, יודע גם יודע.

את הביטוי "אך הוא יודע" מסוגלים רק אנחנו לומר, כי בעולם האצילות - ביטוי הכולל את המילה "הוא", כשהכוונה אליו יתברך, מביא להתבטלות מוחלטת, כידוע ומבואר במקום אחר. הוא עצמו, יתברך, אם כן יודע, כביכול, על הצורך בעולם גשמי, ולא רק אלוקות בהתגלות. לשם כך היה העניין של "שבירת הכלים דתוהו".

הרי מציאות גשמית כפי שהתהוותה, אינה, לכאורה, אפשרית כי אינה עומדת בשום יחס כלפי המציאות האלוקית שהיא מקורה. אלא מה? הקב"ה כל יכול, ואצלו יתכן הכל, והוא ברא את העולם באופן שתהיה אפשרות גם להבין בשכל.

ה'קליפות' הן 'אפס'

לשם כך היתה 'שבירת הכלים'.

תחילה נברא 'עולם התוהו', הרמוז בפרשה בתורה: "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך מלך לבני ישראל" ובכל הפרשה כולה. "עולם התוהו" הוא עולם הקרוב אליו, יתברך. המבואר במקום אחר ש'תוהו' הוא בבחינת "יש" - אמור רק מבחינה זו שעולם זה הוא במצב של 'רצוא', חפץ ורצון אך ורק בו, יתברך, בלבד.

שבירת הכלים של 'תוהו' והנפילה בעקבותיה, באה כדי שהאלוקות תתלבש גם באלה שאינם רוצים בקיום התורה והמצוות, ואין להם קשר לזה, כי אם, אדרבה, הם נמצאים במצב של ניגוד קוטבי עד שממירים ח"ו אלוקות בעבודה זרה, מצב שהוא גרוע מאלה שאין להם ידע, ואינם מאמינים באלוקות.

אנו יודעים שאין מלבדו כפי ששרו כאן אתמול "דו דו" ("אתה, אתה") [בערב הקודם שרו את ניגונו של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, באידיש: אנה אמצאך וכו' מזרח - אתה, מערב - אתה,

משפיעים לדורות

בעקבות גדולי משפיעי חב"ד

חסיד המזתחסד עם קונו

אף כי חלפו 36 שנים מאז נסתלק לבית עולמו, דמותו של המשפיע הרה"ח ר' יהושע (שייע) ליפקין זצ"ל נותרה חקוקה בלב כל מי שזכה לחוות רגע של קרבה במחיצתה • היו אלו מתפללי ובאי בית הכנסת חב"ד ברחוב בעל התניא במאה שערים, שזכו רבות בשנים לשמוע את מאמרי החסידות עליהם חזר מדי שבת בשבתו ולהתעורר מתפילותיו המרטיטות המזוגות בדמעות שלישי • באותה מידה היו אלו עוברי אורח שאך נתקלו בדמותו שפופת הקומה שיראת שמים נסוכה היתה בחזותה ואורחים שהזדמנו בדרך קבע לשולחנו ולביתו הקט • הצצה, בנימה אישית, לדמותו הייחודית וטעימות קלות מקולמוסו • איש חסיד היה

בנימין ליפקין

ר כי חולף היה, לפני כמה עשרות שנים, בין מורדות שכונת בית ישראל הירושלמית בואכה הכניסה הראשית לעיר, בשעת בוקר מוקדמת או שעת בין ערביים מאוחרת, יכול היה להבחין במחזה בלתי שגרתי. בצד הדרך צועד היה יהודי חסידי, נמוך קומה, מגבעת חב"דית לראשו, זקן שבמרוצת השנים נזרקה בו שיבה. מה שאפיין את הילוכו ובידל אותו על פני יתר העוברים והשבים היה צרור ניירות שהיה אחוז בידו. מעת לעת, היה מעיף מבט בדפים ואז שב לכבוש עיניו בקרקע ושפתיו נעות.

זה היה 'סדר העבודה' היומיומי של זקני, המשפיע רבי יהושע (שייע) מרדכי ליפקין זצ"ל, על פני עשרות בשנים. מדי יום בעודו צועד מביתו בשכונה הירושלמית הוותיקה אל מקום עבודתו בבית היתומים דיסקין, היה משנן על-פה דברי תורה וחסידות. יהודי שגילם בעצמו דבר יום ביומו את צו תורתנו הקדושה: ובלכתך בדרך.

וכה תיאר, בגוף שלישי, את תחושותיו שלו, כילד, באותם רגעים: "בפוסעו ברגליו היחפות, בשלוליות המים והרפש הקרות, חשב שהגשם הוא בוודאי מפני שהמים מצטרפים לבכי שלהם. הוא נזכר בלימודו מפי אביו את מאמר רש"י שעניו של יצחק כהן, מהדמעות של המלאכים, שבכו בעת העקידה ודמעותיהם נשרו לתוך עיניו של יצחק. הוא שאל אז את אביו, למה לא עלה על דעתם של המלאכים, שדמעותיהם עשויות להזיק לעיניו של יצחק? אבא ענה אז: 'כנראה שהמלאכים לא יכלו להתאפק מבכי'. אילו היה יכול לשאול את אבא עכשיו, אם השמים המצטרפים לבכי שלהם, אינם יכולים להתאפק, אם כי אפשר שהמצב תרטב?".

תפילה במדרגה השביעית

בשלב מסוים ולאחר שנודע כי האב לא ישוב עוד, עזבה המשפחה את חברון וסבתו, אם אביו, מרת אסתר ליפקין ע"ה, הכניסה אותו לבית היתומים דיסקין בשערי ירושלים, שם גדל ולמד. כשהיה לנער, עבר ללמוד בישיבת 'תורת אמת'. כאן נקשרה נפשו בנפש המשפיע הנודע לתהילה, הרה"ח רבי אלתר שמחוביץ זצ"ל, אשר שת עינו עליו וגילה כלפיו אהבה מיוחדת וכמים הפנים לפנים. יחד עם חברות בני עלייה, שמנתה את ידיד נעוריו, הרה"ח ר' יוסף שניאורסאהן ז"ל, ידיד נפשו הרה"ח ר' דוד גולדברג ז"ל ועוד, עלה והתעלה כ'תמים' בדרכיו וחסיד בכל נימיו.

בשנת תרפ"ט ערך כ"ק אדמו"ר הרי"צ ז"ע את ביקורו ההיסטורי בן עשרת הימים בארץ הקודש. כאחד ממובחרי התלמידים נבחר להיות אחד הבחורים שנלוו אל הרבי לכל מסעו. לימים, תיאר הוא עצמו בכתב את אחדים מאותם רגעים נעלים. היה זה במסגרת מכתב שבו ביקשה ממנו נכדתו, לאחר מלחמת ששת הימים, לתאר את רגשותיו לעובדה שחברון בידינו וכי ניתן להיכנס למערת המכפלה ולא רק עד 'המדרגה השביעית'.

ר' שייע השיב לנכדתו כי ה' הטובה עליו, בביאור של תמצית פנימיות-חסידית שאין שנייה לה, עד כמה "אין לי כל תאוה לעלייה למערת המכפלה, למעלה מהמדרגה השביעית", ואז, כמו נחה עליו רוחו והוא פורט עלי רגש:

"מה אהובה עיר מולדתי חברון, קריית הארבע וגולת הכותרת שבה, מערת המכפלה עם שערה ומספר המדרגות שבהן עמדה עדת חברון על גבריה ונשיה בכל עת רצון.

"אחרי עזבנו את חברון, הייתי נכסף מאוד לבקר בה. ובביקורי מה אהבתי את כל הרחובות על אבניהם וקירותיהם. אהבתי הייתה נתונה לכל הנמצא בה לרבות הגויים שבה. אך לאחר תרפ"ט הפכה אהבתי לשנאה, עד שלא היה לי שוב כל רצון לבקר בה, ורק פעם אחר ביקרתי בה לאחר שנת פ"ט, וביקורי היה לי למורת רוח".

כאן נפנה לתאר מיוזמתו בשורות אחדות מלאות עוצמה ורגש את התלוותו לרבי הרי"צ בביקורו בעיר האבות. "ביקורי האחרון בעיר בשנת פ"ט, כשבועיים לפני הטבח,

ילד יחף בגשם של חברון

הוא היה - הוא, כתב עליו חתנו הבכור, הרה"ח ר' אברהם מייזליש ז"ל, בשורות הבוודות שהופיעו לזכרו, בשבועון 'כפר חב"ד' במלאות השבעה לפטירתו. בכך ביקש לבטא את מקוריותו הנדירה.

הוא נולד בחברון, ביום ח"י שבט תרס"ט, למשפחה חב"דית מובהקת ששורשיה נעוצים בעיר האבות, בירושלים עיר הקודש, ודורות מקדם בעיירה ליובאוויטש, מקום מושבם של רבותינו ז"ע. סב-סבו, הרה"ח רבי יהושע ליפקין זצ"ל, היה 'חזור' ובעלת-תפילה בבית מדרשו של הרבי הצמח צדק. בהיותו בן שבע התייתם מאביו, הרה"ח ר' שמואל גרשון ז"ל, אשר גויס לצבא הטורקי במלחמת העולם הראשונה, נפטר תוך כדי שירות זה ונטמן בעיר טרסוס שבסוריה. הידיעה על פטירת האב הגיעה אל ביתו זמן רב לאחר מכן.

כושר ההבעה בכתב ובעל-פה היה בן לווייתו מאז ומקדם. את ימי אי הוודאות שעברו על האם וחמשת הילדים, בעוד אביהם מגויס אי שם, היטיב הוא עצמו לתאר, בסיפור מרטיט שכתב לימים ונשא את השם 'המצה היבשה', ואשר לכותרתו, באורח בלתי שגרתי, צירף כותרת-משנה, שהסגירה כי בו עצמו ובבני משפחתו עוסק הסיפור: "זיכרונות מחיי משפחה יהודית בחברון בזמן מלחמת העולם הראשונה".

"מי יודע", כתב בתארו את הליכתו המשותפת בסמטאות חברון יחד עם אמו ואחותו הגדולה, בשובם עם קומץ מצות שהותרו לאפות, באישון ליל, במאפיית המצות בעיר. "מי יודע אם אי פעם נערך 'תיקון חצות' כזה. בחצות לילה הולכת האם עם שני ילדיה ואתם צרור המצה, בסמטאות חברון החשכות והחלקלקות. מתחת למטר השוטף, הם הולכים ובוכים.

"על מה לבכות - לא חסר להם כלל. יגיעים ורצוצים מרעב ומקור. אבא נידח אי שם בצבא הטורקי, וזה כמה חודשים שלא שמעו ממנו, ומי יודע מה נעשה אתו. ובתוך כל הצרות, עוד היו דמעות להזיל על הצרה בשעתה, שהמצה שזכו לה בעמל כה רב, לא תרטב ח"ו".

ילד בחברון החב"דית עם סידור תפילה בידו ומבט נחוש בעיניו

"תפילת שמונה-עשרה של הרבי, במדרגה השביעית, נחרתה בי עמוקות. הסידור הקטן שבידו, נרווה ונשרה בדמעות. היודעים אמרו שהתפילה הייתה כתפילת הימים הנוראים. מעמד זה השרה עליי השראה מיוחדת"

עוד

בני מרטיט לפני התיבה

אחת התכונות הבולטות באישיותו הייתה היותו בעל לשון נקייה ומדקדק בשפתו. ככזה מקפיד היה לבטא ולהגות בצורה גרונית עמוקה את האותיות ח' וצ', גם בשיחו המדוד עם הבריות ואף בתפילתו. במיוחד בולט היה הדבר בעוברו לפני התיבה בימים נוראים. "תפילתו", מתאר בנויחידו, אבי מורי יבלחט"א, הרה"ח ר' יעקב משה הי"ו, "הייתה ברורה וחדה, לפי כל כללי הדקדוק, כמונה מעות ומעומק הלב. אמנו וזכרונה לברכה הייתה מתבטאת ואומרת שהיא אינה מסוגלת לשמוע את תפילתו של אבא, לפי שהיא מרגישה כי הוא מוציא חלק מלבו בתפילתו".

כה תיארה פעם את תפילתו הבלתי נשכחת, הסופרת ר. פרידמן: "והיה קולו של ר' שייע, חותך ומפלה את החלל, מזמר עריצים ומסלק מקטרגים. כל הברה ותיבה, נשמעה בבירור, בחיתוך אותיות גרוניות ולשוניות, נקיות, מבוררות, ניצבות, חיות, מלאות נשמה, כמכתב אלוקים. ור' שייע גם בוכה היה בתפילה".

"ובכל שנה ושנה", חתמה את תיאורה הארוך שאך שורות ממנו הועתקו הנה, "בהגיע הימים הנוראים, כאשר הלב לוקט וקובץ משאלותיו, מתכונן להשתפך לפני ריבון העולמים בבקשותיו השונות, או אז עולה דמותו של ר' שייע בעיני רוחי. ר' שייע שעשה בבקשותיו העצמאיות עראי, וכל עיקר תפילתו - להתגלות מלכות שמים. ור' שייע אף הוא בוכה היה, ובדמעות שלישי: 'ובכן יתקדש שםך!' - דמעו עיניו".

גם את זאת אזכור ולא אשכח לעד. את אותם ימים נוראים בהם זוכה הייתי להסתופף בין באי בית המדרש של חב"ד ברחוב בעל התניא במאה שערים, המכונה בפי הבריות, 'חב"ד-שול'. את הנוסח שלו, המתנגן עד עצם היום הזה באוזני, לא ניתן היה לדמות לשום נוסח או נעימה של בעל תפילה אחר שהכרתי. ואליז נלווה קולו הרם. גבוה מעל גבוה.

אף בליל שבת, כשכוס היין המלא על גדותיו בידו ומפיו בקעה הכרות "יום השישי", יכול היה הרחוב כולו לשמוע את הקידוש המתרוגן היוצא מפיו. קל-יחומר בליל ראש השנה, כשברגע אחד קרעה את דומיית תפילת

הלחש, קריאתו הרמה, גבוה מעל גבוה, "לדוד מזמור". היה זה קול רם ונישא. קול שנשמע היטב למרחקים והדו נקלט אף בשעריו המוגפים של בית המדרש 'תורה ויראה' מעברו השני של הכביש. תנועת ניגון מיוחדת, מרטיטה ומוזגה בבכי תמרורים, הייתה מלווה את 'ונתנה תוקף' שלו. תנועה מיוחדת, שאין בדומה לה, אפינה את כל אחד מה'ונאמר', בפסוקי מלכיות, וזכרונות ושופרות. יותר מכל זכורה לי היטב שמחת החדווה שפקדה אותי והתפרצה מכל ישותו לעת שירת "היום תאמצנו", כתום חזרת הש"ץ של מוסף. באותם רגעים, כתומו את תפילתו, שהייתה כל כולה אחוזת דבקות ודמעות נשפכו בה כמים, היה רוקד על מקומו בעוד רגליו צמודות זו לזו. היה זה ביטוי עז ונרגש להתפרצות השמחה בטהרתה לאחר ההתבוננות והדבקות שקדמה לה.

בחברתו של הרבי נ"ע. הרבי הורשה לעלות ולבקר בתוך הבית, בחברתו של מר סלונים, בעוד אנו כולנו עמדנו במדרגות המיוחדות. כפי ששמענו הרי הרבי רק עבר בבית. אך את תפילתו ערך רק בתוך הקהל במקום מעמדו. התפללנו שם מנחה.

"זכיתי לעמוד קרוב לרבי, מאחוריו. תפילת שמונה-עשרה של הרבי נחרתה בי עמוקות. הסיפור הקטן שבידו, נרווה ונשרה בדמעות. היודעים אמרו שהתפילה הייתה כתפילת הימים הנוראים. מעמד זה השרה עליי השראה מיוחדת, שברישומה אני נכסף לשפיכת שיח דווקא במעמד זה של המדרגות האחרות".

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את רעייתו, מרת גיטא רייזל ע"ה, בת הרה"ח ר' יעקב משה ז"ל למשפחת ורקר הירושלמית, המיוחסת לצאצאי הט"ז. את ביתו קבע בדירה בדמי-מפתח ברחוב אורבאך שבשכונת בית ישראל הירושלמית, אל מול ה'שטיבלאך' שהיו כבר אז תל תלפיות.

בית היתומים דיסקין שקלט אותו כילד היה למקור פרנסתו. במשך יותר מחמישים שנים רצופות עבד במקום כחרוץ וישר-דרך. כאמור, בפתח הכתבה, מדי יום ביומו היה עושה רגלית את דרכו משכונת בית ישראל המזרחית אל בית היתומים דיסקין בשערי העיר החדשה. את הדרך הארוכה, הלך ושוב, על פני כל רחובי בית ישראל, מאה שערים, מלכי ישראל, בואכה רחוב יפו עד פסגת מאות המדרגות המוליכות לדיסקין - היה מנצל לחזרת חסידות על-פה.

זכור לא אשכח. ילד הייתי עת למדתי בת"ת 'המסורה' הניצב על אם הדרך, ברחוב תחכמוני המשתפל ממעלה מלכיישראל. ביום מן הימים, עת יצאתי עם חבריי הביתה, נראתה לנגד עיני דמותו של סבא. נמוך קומה היה והדרת פניו מרשימה. "מבעד לגבינים, מבין העפעפיים, היו רשפין אוחזים בכרובים", שוררה פעם בתו, תבלחט"א, הגב' אסתר מיזליש.

"סבא", קראתי את זה בקול ניחר, למיטב זכרוני, שוב ושוב. אבל סבא לא ענה. הוא צעד עקב לצד אגודל, עודו אחוז שרעפים וידו אווזת בדפי מאמר

מקופל וכולו בדבקות. עיניו למטה ולכו למעלה.

סדר יומו נפתח היה זמן רב לפני עלות השחר, בעבודת ה' בסילוודין. כשהשכים היה יושב ולומד בביתו את שיעוריו הקבועים בעוד בני ביתו נמים ומחלונות הענק המציצים אל הרחוב ניבט רק שחור השמים. מדי בוקר היה הוא ראשון המתפללים הפותח את בית הכנסת 'בית יעקב' במרומי השטיבלאך לתפילת ותיקין. במניין זה היה הוא עצמו גם בעל הקריאה. שעה קלה לאחר שובו הביתה היה יוצא אל בית היתומים שממנו היה שב לפנות ערב.

בשל דייקנותו והסדר האופייני שהיה חרוט בכל הליכותיו, היו הבריות נוהגות לומר כלפיו: אם יש את נפשך לכוון את השעון שבידך, תוכל לעשות זאת בשעה שבה ר' שייע יוצא מביתו ובשעה שבה שב. בכל יום ויום היה זה באותה שעה ובאותה דקה, שהיו ישרות ומדודות כפלים.

נושא מאמר חסידות על-פה בבית הכנסת חב"ד במאה שערים, בהתוועדות י"ב תמוז תשמ"ו, פחות מחודש ימים לפני פטירתו

"והיה קולו של ר' שייע, חותך ומפלה את החלל, מזמר עריצים ומסלק מקטרגים. כל הברה ותיבה, נשמעה בבירור, בחיתוך אותיות גרוניות ולשוניות, נקיות, מבוררות, ניצבות, חיות, מלאות נשמה, כמכתב אלוקים"

עִיזוֹן שֶׁל מָאוֹת דְּפִים

מאז שנת תשכ"ח, החל בחזרת מאמר חסידות ברבים, מדי שבת בשבתו, בעלות המנחה. לא ארכו הימים עד שנענה להפצרת הקהל, מונה רשמית למשפיע של בית הכנסת חב"ד ב'מאה שערים' והיה לדמות שממנה שתו העדרים המסתופפים מדי התוועדות ובכל יומא דפגרא.

רבים מאוד, גם מקרב אלו שלא נמנו עם עדת החסידים והיו כמו צופים מרחוק, גודשים היו את בית הכנסת מדי שבת בשעה היעודה, כדי לראות ולשמוע את ר' שייע בעת חזרת החסידות. עיניו היו עצומות, קולו היה חד וצלול ומפיו נשמעו במלוא הברתן מילות המאמר, אותן ביאר וחדיד בידיש. לא אחת ולא שתיים, בהגיעו לקטעי 'עבודה', היה מתפרץ בבכי שסוחף היה עמו את שומעיו ובהם ובראשם סולתה ושמנה של 'מאה שערים' הקמאית.

בשנים האחרונות, כשהחלו להופיע קונטרסים של התוועדות הרבי בשבתות, ומנויים היו מקבלים את הקונטרסים מדי שבוע בשבוע, בטרם היו לספרי הסדרה הנודעת 'תורת מנחם', היה לו מנהג קבוע שעליו הקפיד. מדי שבת, היה חוזר עליה את המאמר שאותו נשא הרבי בשבת זו, בשנה שעברה. בעזבונו נותרו ערמות על גבי ערמות של חוברות אלו (המכונות בעגה החב"דית הפנימית, 'הנחות', על שם היותן מכילות את דברי הרבי כפי שהונחו בזכרון השומעים ולא הוגהו על ידו), ובהן תוכן דברי הרבי בהתוועדות ובראשן המאמר. את פסקאותיו היה הוא מחלק, בכתב ידו, לסעיפים, למען הקל את הסדר והשינון שלהן על-פה.

בשנים קדמוניות יותר היו אלו דפים שתלש מתוך ספרי החסידות שלו, 'תורה אור' ו'לקוטי תורה', למען חזרת המאמר ושינונו.

כשהמאמר מוליך היה לאזכור כלשהו של מדרש או מובאה, נוהג היה לצטט את הציטוט המלא ולא רק את מילותיו הבודדות המופיעות בגוף המאמר, כדי שהתכנית תהיה שלמה, נהירה ובנויה לתלפיות, מן המסד ועד הטפחות.

כמי שעבד למחיתו במשורה לא הותיר אחריו ר' שייע ירושה שניתן לאמוד אותה בהון. תכריך כתביו וגנוזותיו היו הירושה הגדולה והיקרה שהותיר אחריו ברכה. לנגד עיניהם הקרועות מתדהמה של צאצאיו נגלו, רק לאחר פטירתו, עותקים ששמר לעצמו ממכתביו התכופים והרבים מספור אל הרבי ומהרבי. מעבר לנושאים האישיים שאותם העלה כחסיד לפני רבו, נוהג היה לשלוח מדי פרק זמן דו"ח לרבי ובו פירוט מדויק של כל המאמרים שחזר מדי שבת.

את מכתביו הרבים שמכל שורה בהם ניכרת מידת התקשורת הפנימית לרבי, חתם היה בשמו וכשם אמו, לא לפני שכתב, בבחינת "אנא נפשי

כתבית יהבית", באמת צרופה שאין בה מתום, "המתאבק בעפר רגליו". באחדים מהמכתבים הקדיש הרבי באופן נדיר שורות ארוכות, שגלשו אל מעבר לעמוד אחד, לביאורים בחסידות בסוגיות אותן העלה ר' שייע במכתביו.

עו היה חפצו לחלות את פני הרבי. בשלב מסוים, כשהבחין ברצונו הגדול הנתקל בקושי כלכלי מפאת העלות שלא הייתה מצויה בכיסו הדחוק, כתב לו חתנו, הרה"ח ר' יעקב נח שטרסברג ז"ל, שהתגורר אז בחצרות קודשנו, כי הוא מבקש לשלוח לו כרטיס נסיעה על חשבוננו.

וכה השיב לו חותנו, בכתב: "הערה אישית לדברך, יעקב-נח, חתני היקר כבני: אמת ויציב שהגעגועים קיימים אצלי גם לרבי שליט"א וגם לכם כמובן. אך אם ח"ו משיח צדקנו יתמהמה, אני מקווה עוד שאזכה לממש את געגועי על חשבוננו אני בעזרתו יתברך".

לקראת י"ב בתמוז תש"מ, מימש את כיסופיו ונסע עם רעייתו (יחד עם בתו וחתנו היקרים, איש ירושלים ונרדך חשוב ומוקף באבניה, איש החסד ר' ישראל ומרת חיה פריימן זכרונם לברכה) לחצר הרבי. בסרט הווידאו של התוועדות י"ב תמוז של אותה שנה, בה הושב עם זקני

החסידים מאחורי מקום מושבו של הרבי, נצפית חלוקת בקבוקי 'משקה' למשפיעים ולאורחים כתום ההתוועדות. הוא היה ראשון העוברים ועל פניו הקדושות של הרבי ומחזותו הקדושה מתועדת באופן מוחשי הבעה מיוחדת, בלתי שגרתית בעליל, בהגישו לו את בקבוק המשקה. הרבי מתרומם קמעא ממקום מושבו ומעניק לו את הבקבוק.

מעולם לא שיתף איש במה ששמע וחווה ב'יחידות' שהייתה לו באותם ימים בקודש פנימה. באוזני שמעתי מפי מקורבו ואיש שיחו, הגה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום זצ"ל, אשר הפציר בו, פעם, פעמיים ושלוש, בהזדמנויות שונות, לספר משהו, קורטוב, מאותם רגעים. אחת הייתה התשובה, האופיינית מאוד, שבפיו: "הרי זו יחידות!", הטעים, "ואין היא עניין לרבים".

עם חלכאים ונדכאים

פקחותו הנדירה וחושיו הברוכים בהם ידע להלוך נגד רוחו של כל אדם, באו לידי ביטוי בשנים שבהן ניווט, לצד היותו המשפיע, את הגבאות בבית הכנסת הוותיק, שעד עצם היום הזה שני שעונים תלויים במרומי כתליו. 'שעון ארץ ישראל' שבשעותיו רבין אנשי ירושלים של מעלה ו'שעון קהיר' בו משתמש המון העם.

לי עצמי זכור קול הכרזתו בתום התפילה בליל שבת, לא לפני שהיכה בידו על הבימה להשליך הס, "זמן תפילה - אכט א זייגער" (זמן תפילה: בשעה שמונה), על מועד תחילת תפילת השחר בבוקר השבת. מתפללים שכיום נזרקה בזקנם שיבה יודעים לתאר כיצד כלכל צעדיו בתפקיד רגיש ואחראי זה.

או אז בא לידי ביטוי פומבי חוש ההומור בו ניחן, אשר אלמלא כן היה ידוע רק לבני ביתו או לשומעי לקחו בעת התוועדות, כטוב לבו ב'משקה'. אם היה מבקש ממאן-דהו לגשת אל התיבה והלה היה מנסה לחמוק, בהמליצו: "שיקן א צווייטער", לשלוח אדם שני, היה ר' שייע

לא מרפה ואומר כחן, "זיי דו דער צווייטער", הִיָּה אתה השני. וכך היו הדברים מפלסים נתיבות גם ללבות אטומים. וכנהנה רבות.

בהליכותיו הלכה כחוט השני פשטות אמיתית טבועה בעומק הנפש. סלד מכל פרסום, חיקוי או סממן חיצוני. בו לו והתרחק ממנו כמטחוי קשת. גם בהתוועדות, כשהיה נושא שיחו, נוקט היה בדרך זו. מפליג בדרך השלילה על המתכבד בקלון חברו, על שלל ביטוייו והטיותיו המצויים כל כך בין אנשים כערכנו, שואף ומטפח את השלמות הפנימית. חלק מהפשטות האופיינית שלו בא לידי ביטוי במצוות הכנסת אורחים בה היה 'זהיר טפי'. לא הייתה שבת בה לא התארח על שולחנו ולו אורח אחד אותו אסף בחדווה מירכתי בית הכנסת או משולי הדרכים. חלכאים ונדכאים שאיש לא היה מעניק להם מבט היו זוכים מצדו לכבוד מלכים. "התוכל לזכותני לארח אותך לסעודה?", היה שואל בשפתו הצחה גם בעלי ארשת דוחה ונרגזת שלא אחת היו משיבים לו במטר גידופים. שמח וטוב לב היה צועד עמם הביתה, בעודו ממליץ להם, אם בעלי פסיעה גסה היו, לעשות לבדם את הדרך אל הבית, כדי שלא ייאלצו חלילה להשתרך אחר הילוכו האיטי.

כד בכד היה ביתו ביתם של בחורים בודדים, יושבי חוץ-לארץ, שנעים היה להם לסעוד על שולחנו. "את מכתבך", כתב פעם לאחד האורחים שהתארח בביתו והלה שיגר לו מכתב, "קיבלתי על ידי השליח הנאמן, ר' משה ובר (בנוקבו בשם ידידו ורעו, הרה"צ רבי משה וובר זצ"ל, ב.ל.), "והוא שעוררני גם לכתוב אליך, דבר שהייתי עושה בעצמי מבלי כל התעוררות, כי מאוד נעם לי אדם שהיה בביתנו ונשאר אצלו וזכרון חביב מהבית הזה, והוא מזכיר בחיבה את סעודות השבת שסעד אתנו בביתנו".

קולו היה חד וצלול ומפיו נשמעו במלוא הברתן מילות המאמר, אותן ביאר וחידד בידיש. בהגיעו לקטעי 'עבודה', היה מתפרץ בבכי שסוחף היה עמו את שומעיו ובהם ובראשם סולתה ושמונה של 'מאה שערים' הקמאית

קביעות נפלאה ומופלאה זו הקפידו במשך קרוב לשנתיים. באותה עת, נטל על עצמו לתרגם לעברית את הסיפורים שכתב במקורם בשפת האידיש על דמויות חסידיות, ואשר הופיעו בביטאון היידי, 'דאס אידישע ליכט' בראשית שנות התש"כ. סיפורים מתורגמים אלו התפרסמו על-ידו באותן שנים על דפי 'כפר חב"ד', בשם-עט שאך בודדים ידעו את זהות המסתתר מאחוריו. היה זה אותו פסבדון שבו פרסם עשרות שנים קודם לכן את הסיפורים בידיש: 'מר דרוו (כרמז לשמו השני, מרדכי, הנרמז בדברי הגמרא (חולין קלט): מרדכי מן

התורה מניין, דכתיב מר דרוו).

מעט לעת, בעת יומי דפגרא, מופיע היה בבית הכנסת 'שלו', במאה שערים. או אז מושלך היה הס בעיצומה של ההתוועדות והכול היו עושים אוזנם כאפרכסת לשמע מאמר החסידות היוצא מפי ר' שייע כמימים ימימה. על מעמדים אלו מתפרסמות היו מודעות בחוצות העיר. זכורני כיצד בשבת שקדמה לי"ב תמוז, כחודש ימים לפני פטירתו, הופעתי במעונו וסיפרתי בעניינים נוצצות כי בבית הכנסת חב"ד במאה שערים, שממנו שבתי זה עתה, מקדם את פני הנכנסים שלט גדול ובמרכזו שמו המלא, כמי שיחזור בפני הציבור על מאמר חסידות בהתוועדות הקרובה. "נו", אמר אז באירוניה, שביטאה ברמיזה דקיקה את סלידתו מן המודעות והדומה להן, "אם כך, איני צריך לטרוח וללכת. אני כבר מופיע שם".

בבוקר יום ח"י במנחם-אב תשמ"ז אמר היה לשמש כסנדק בברית לנינו, בן לנכדו האהוב, איש החינוך, הרה"ח ר' שמואל גרשון פריימן ז"ל. לאחר ששב מן התפילה והשלים את כל שיעוריו הקבועים לשעת הבוקר, צעד בגפו אל מקווה הטהרה בשכונה כדי להיטהר לקראת הסנדקאות.

לאחר שטבל, עלה ונסתפג, עם שובו הביתה, באמצע הדרך, תקף אותו אירוע מוחי. הוא נעצר בצד הדרך וסימן לאחד העוברים והשבים שיובילנו לביתו.

בהגיעו הביתה, הצביע בידו על גלולה שיקרבו אל פיו, בירך "שהכל נהיה בדברו", לגם מים והתמוטט. הוא הובהל לבית הרפואה וכעבור שעה קלה, כשלידו ניצבים בתו תבלחט"א, מרת שולמית שטרסברג ע"ה, וחתנו כבנו, יבלחט"א, הרה"ח ר' אברהם קוט הי"ו, שאמר עמו וידוי, עלתה נשמתו השמימה, והוא בן ע"ח שנים ושישה חודשים בדיק. בצוואתו, שאותה הצפין בתוך תעודת הזהות בהכירו בכך שזהו המסמך הראשון שיש להשתמש בו עם ההודעה על פטירה, הורה שלא לפרסם מודעות על פטירתו ולא להכריז ברמקול. עם זאת, קהל רב של אנ"ש חסידי חב"ד מירושלים ומהארץ כולה ורבים מבני ירושלים, גדש את בית ההלוויות.

רגעים אחדים לפני צאת המיטה, נדחק ונכנס פנימה המשפיע הנודע הנזכר, רבי משה ובר זצ"ל. הוא התייצב לפני גופו של חברו הקרוב העטוף בטלית ולפתע שאג בקול, בפנים אדומות: "מ'דארף אלע תשובה טאהן! ס'איז א אבידה שאין לה מוצא!" (על כולם לשוב בתשובה! זו אבידה שאין לה מוצא!) וכל העם געה בככייה. רבי יהושע ליפקין זצ"ל נטמן במרומי הר הזיתים בירושלים. בהתאם לצוואתו, לא נכתב במצבתו כל תואר, מלבד שמו, שמות הוריו, יום ומקום לידתו ויום ומקום פטירתו. ■

הכנסת האורחים שלו, שהייתה לשם מצווה בלבד, באה לידי ביטוי בשורות המאלפות הבאות המסגירות את העובדה שלמרות שהוא כותב בחיבה כה גלויה לאורחו, את שמו אינו זוכר. "את שמך אינני זוכר, יתכן שאילו ראיתך הייתי מכיר אותך. וזוהי החשיבות של הכנסת אורחים, להכניס כל אדם מישראל, שאיננו קרובך ואיננו מכירך".

כאן הוסיף וכתב היגד מקורי, אותו שם כפי אומר אלמוני. "אמר האומר: כל אדם צריך לדעת ולהרגיש כי ביתו וכל אשר בו שייכים לקדוש ברוך הוא. והנה אם אדם זה לוקח את המפתח בידו, פותח את הבית, פותח את המקרר ויושב לסעוד, עליו להרגיש כנכנס לבית זרים. אך כשמכניס אדם אורח שאינו קרובו ומיודעו, עליו לראות בו כבא כוחו של הקב"ה, בעל הבית".

כאשר היתה באמנה אתו

בערב חג הסוכות תשמ"ו פקד אותו אירוע מוחי בעודו ניצב על משמרתו בבית היתומים דיסקין והוא הובהל לבית הרפואה. בעקבות החולשה שתקפה אותו מאז, גם לאחר שהחלים לא שב לעבודתו. לימים, התבטא בהלצה: "סכתא שלי הכניסה אותי, כיתום, לבית היתומים דיסקין, והאמבולנס הוציא אותי".

עדות מרטיטה ליראת שמים שזרמה בעורקיו מופיעה בתיאורו המצמרר של בנו-יחידו, יבלחט"א, אבי מורי. "לאחר כמה שעות של בדיקות בחדר המיון, העלו אותו לאשפוז במחלקה. עם כניסתנו לחדר, ביקש ממני אבי להתקרב אליו ומפיו יצאו המילים: 'העולה למיטה כעולה לגרדום. אני מצווה אותך שלא יוליכו אותי בשום דרך אלא מבית ההלוויות לבית החיים ושהמצבה תהיה פשוטה ביותר וללא תארים'. התרגשתי מאוד למשמע הדברים, ניסיתי להסות אותו באומרי: אבא, בעזרת ה' תחזק ותרפא - אבל לו היה חשוב מאוד לומר את הדברים".

כעבור פרק זמן הצליח להתחזק ולהתאושש ולשוב לביתו. את חוק לימודיו וסדר יומו הקבוע לא שינה כמלוא נימה. מדי שחר, בטרם הנץ החמה, היה מתייצב לימינו בנו יחידו, להיות עמו בתפילת השחר, ולעזור לו להדק את קשר התפילין של יד שהיה קשה עליו.

באותם ימים, כשקשה עליו הייתה ההליכה לבית המדרש, מדי שבת בעלות המנחה היו מתקבצים כמה יחידי סגולה, בראשות הרה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום זצ"ל ויבלחט"א, הרה"ח ר' בנימין דרוק הי"ו, שלא מש ממנו, לשמוע מפיו, בביתו, את מאמר החסידות, כמימים ימימה. על

מהגלות הפנימית אל הגאולה הכללית

מפגש של שני יהודים יוצר תגובה גרעינית מתמשכת < למה הוציא הרמ"ם מוויטבסק את ראשו מהחלון > לפקוח את העיניים ולהבין שאין רוע, יש רעוע < עומק דברי המדרש "תלמוד לומר כי קדוש אני" >

גאולה כללית וגאולה כללית

כלפי מה הדברים אמורים?

ישנם שני סוגי גאולה. ישנה גאולה שה' יתברך יביא לנו, על ידי מלך המשיח שיבוא לגאול את עם ישראל. כלפי גאולה זו תפקידנו הוא לאחוז באמונה ולעסוק בבקשה ובציפייה "לישועתך קיוונו כל היום", "אני מאמין... אחכה לו בכל יום שיבוא".

דרך אגב, זכורני שבעת היחידות של הרבי עם כ"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' זי"ע מגור (עוד כשהיה ראש ישיבת 'שפת אמת'), פירש הרבי את המילים כך: "אחכה לו, בכל יום שיבוא" - ולא "אחכה לו בכל יום, שיבוא" - כלומר: לא רק שהציפייה היא בכל יום, אלא שהציפייה היא לביאת משיח בכל יום.

על כל פנים, זהו צד אחד וראשוני שיש בגאולת ישראל.

הצד השני הוא הגאולה הפרטית שלנו, וזה כבר לגמרי בידינו. כך מתואר בספר הקדוש 'מאור עיניים' לתלמידו של מורנו המגיד ממזריטש, הרב הקדוש רבי נחום מטשרנוביל: בכל יהודי יש ניצוץ משיח. למרות שאינו מזרע בית דוד, כל יהודי הוא משיח קטן. האור שבנשמת כל איש ישראל, בחינת היחידה שבנפש, היא משיח שבכל אדם. וזאת כי כל מטרת המשיח היא לגלות את כבוד ה' בעולם באופן הגלוי והמאיר ביותר - ודבר זה יש ברצונו ובכוחו של כל יהודי לעשותו בחלקה הפרטית שלו.

אם כן, כל ניצוץ משיח זעיר הנגאל מהסתרתו על ידי עבודתו בקודש של כל יהודי, מתחבר לניצוצות של יהודים אחרים, ויחד הם מבעירים אלומה אדירה של אור. וכך המשיח הפרטי של כל אחד הופך למשיח הכללי של כל העם.

בדרך זו, העבודה של בני ישראל למטה מעוררת את הגילוי שיגיע מלמעלה להביא גאולה לעולם כולו.

לחשיבה שכזו, האווירה והניחוח הגאולי שהיא מפיצה ומלווה אותנו בחיינו היומיומיים - קורא אדמו"ר הזקן בספר התניא (פרק מז) 'יציאת מצרים' שבכל יום. אין זו גאולה שאנו מצפים לה, אלא זו גאולה שאנו פועלים אותה ומעוררים אותה.

גלות בעבודת ה'

זכור לא אשכח את השיחה שנשא הרבי בליל כ"ח ניסן תשנ"א, בה אמר דברים כואבים אודות הגאולה המתמהמהת להגיע, ועל תפקידנו לזעוק ללא הרף להשי"ת מקרב ולב עמוק שיחישנה ויביאנה. במיוחד תפסו אותי - כמו רבים אחרים - המילים שהרבי אמר אז, "למרות הכל, נמצאים אנו עדיין בגלות כפשוטה, ועוד ועיקר - שעדיין לא

שמעתי פעם מר' דוד לאפין, שנשא בתפקידים תורניים רבים במשך שנים רבות בדרום אפריקה, שבעברו, לפני עשרות שנים, הוא בחר להתפטר מבית הכנסת שבו כיהן כרב כדי להיות עצמאי, וכך לא יהיה כבול למגבלות הכרוכות בתפקיד זה. הוא פתח עסק משלו והצליח בו, ובמקביל המשיך ללמד תורה במקומות שונים. דא עקא, דווקא אז כשחש עצמאי בחייו, הדבר גרם לו לבלבול ולא-יציבות, הוא לא היה שייך לשום מקום, והוא לא ידע איך לחלק נכונה את זמנו והאם אולי לוותר על הצד העסקי או על התפקיד התורני.

היה זה בשנת תשל"ז, ובצר לו הוא קם ונסע לקבל עצה מפי הרבי זי"ע. בפגישתם, הרבי עודד אותו להמשיך בשני התחומים במקביל, בלי לוותר על אחד מהם, והנחה אותו לא להתייחס יותר מדי לרגשות השליליים התוקפים אותו. הרבי אף אמר לו שישנה מעלה מיוחדת בלימוד תורה מפי איש עסקים כמותו, כי הציבור הרחב בדרום אפריקה עשוי דווקא להתקרב יותר לתורה ומצוות כאשר ישמעו את הדברים מפי אדם המעורה בחיי העולם.

ר' דוד האזין לדברים בתדהמה. הוא היה בטוח שייצא מחדרו של הרבי עם עצה היכן לצמצם ועל מה לוותר, ואילו הרבי מעוניין לכוון אותו לדרך ההפוכה - לא לצמצם אלא להמשיך ולהוסיף בפעולותיו. השאלה פרצה מלבו: "רבי, זה פשוט לא-מציאותי. הרבי מעריך אותי, כנראה, הרבה מעבר ליכולותי!"

הרבי השיב לו בניחותא: "אומר לך בדיוק עם מה אתה מתמודד: במחשבתך, קשרים בין-אישיים הם כמו תגובות כימיות - מחברים שני חומרים ונוצרת תרכובת של משהו שלישי. משום כך אתה מדוכדך, כי אתה סבור שכדי להשפיע על הזולת דרושה השקעה רבה ואישית מול כל אדם. אך ביחס לענייננו זה לא מדויק. השפעה של שני אנשים שנפגשים זה עם זה דומה להשפעה אטומית: גם אם מדובר במפגש אקראי, היא יכולה לפגוע בגרעין, בליבת הנקודה הפנימית ביותר שלהם, ומשם היא סובבת כפטריה ומתחילה להקרין על כל האזור. ככל שיתרחבו מעגלי ההשפעה שלך, הפעולה שלך תהיה פי כמה וכמה". הרבי שינה את השקפתי לחלוטין, סיפר ר' דוד, ואכן מאז חדלתי להביט על מעשיי במבט מצומצם. בכל פעם שעמדתי אפילו מול אדם אחד, ידעתי שביכולתי לחולל בלבו תגובה גרעינית שאינני יכול אפילו לשער את ממדי השפעתה.

אכן, ישנם כיום מחקרים המוכיחים רעיון זה. מומחים אף טוענים שכל מצב רוח של אדם משפיע בממוצע על שלושה אנשים שסביבו. כל שכן וקל וחומר דיבורים והשפעה שיש לאדם על אחרים. אם השפעת בדיבור על אדם אחד לטובה, הוא בתורו משפיע על אדם אחר, ומשם לשכנו ולבנו ולחברו ולדורו השכונתי ולרופא המשפחתי - ואין לרבר סוף.

יצאנו מהגלות הפנימית בענייני עבודת ה'!

הדברים מפעימים. ישנה הגלות הכללית של עם ישראל ושל "שכינתא בגלותא". העולם כולו, מראשית ההיסטוריה, ממתין לייעודו העיקרי - לבוא אל התכלית שהיא הגאולה השלימה. אך לצד זאת, אומר הרבי, ישנה הגלות הפנימית, והיא העיקר. הרבי קורא: שימו לב, היא העיקר! הכאב הגדול על כך שמישהו עוד לא בא הוא על עניין זה דווקא. קושי הגלות מר יותר כשמדובר על הגלות הפנימית שלנו - כי זה תלוי בנו. חלפו כבר כל כך הרבה שנים של עבודת ה', זמן כה רב של "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ועדיין עבודת ה' שלנו נמצאת בגלות, במצרים, לא במקום שאנו צריכים להיות.

מריח כמו משיח

ידוע הסיפור על הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מהורודוק (ויטבסק) זי"ע - רבו וחברו של רבנו הזקן בעל התניא - שעלה לארץ הקודש בראש עליית החסידים תלמידי המגיד. בעת שדר בטבריה, נודע שאדם אחד עמד בראש הר הזיתים ותקע בשופר גדול. מה שגרם לרבים לחשוב שהגיע עת דודים, ואליהו הנביא מבשר הגאולה עומד ומכריז על בואו של משיח.

כשהדברים הגיעו אל טבריה, רבי מנחם מענדל הוציא את הראש מחלון ביתו, הריח את האוויר ואמר: לדאבוני משיח עדיין לא בא. מדוע הוציא הצדיק את הראש מחלונו? חסידים מבארים, כי בתוך חדרו שלו תמיד שרר אוויר של משיח...

הרבי זי"ע היה נהוג לצטט את דברי החסיד הנודע רבי הלל מפאריש, שלגבי הצדיקים הגדולים לא התרחש החורבן כלל, ומבחינתם בית המקדש עדיין עומד על תילו.

זוהי עבודתנו בגאולה הפרטית - למלא את עצמנו ואת בתינו ברוח של גאולה בעבודת ה', עד אשר בכל העולם כולו תשרור רוח כזו ותהפוך מגאולה פרטית לכללית.

באחרון של פסח תשכ"א דיבר הרבי זי"ע על אחת מנבואות הגאולה - "וגר זאב עם כבש". לכאורה תמוה: וכי כיצד ישתנה פתאום טבען של חיות העולם?

והתשובה לזה - מעשי בני האדם. בעלי החיים מחקים את מנהיגיהם. בני האדם משפיעים בהתנהגותם על טבע העולם, אשר חש את הצלם אלוקים שבהם ומתנהג על פיו. כמו שהיה עם הניאל בגוב האריות, והסיפור הידוע על האור החיים ששמר ברית קודש.

נמצא אם כן שעל ידי עבודת הגאולה הנעשית בנפשנו, בהיותנו מביאים גאולה לזאב והכבש שבלבנו, על ידי כך משתנה העולם שסביבנו.

לפקוח את העיניים

בחודש חשוון תשנ"ב נפגשו הרבי זי"ע והראשון לציון רבי מרדכי אליהו זצ"ל, ובשיחתם דיברו על הגאולה הקרובה לבוא. הרבי התבטא אז ואמר: "לא זו בלבד שהגאולה קרובה לבוא, אלא שמישהו כבר פה והגאולה כבר פה, ורק צריך לסחוב אותה פנימה אל תוך החדר!"

מאי משמע? מה הכוונה שהמשיח והגאולה כבר פה? אם הם נמצאים כאן, למה אינם מתגלים לעין כל? ומה נדרש מאיתנו לעת כזו? זה מזכיר את הביטוי שהרבי היה חוזר עליו בעת האחרונה - שעלינו "לפקוח את העיניים" ולראות את הגאולה. מה כוונת הדברים?

נסביר את זה בדוגמה פשוטה: כולנו מכירים את שעשוע הילדים המכסים את עיניהם ושואלים: אבא, אמא, אתם רואים אותי? מה השאלה? בוודאי אנו רואים אותם. העיניים שלנו לא סגורות.

מדוע שלא נראה אותם?

אין זאת אלא מפני שהם לא רואים. וכשהם לא רואים, כל העולם חשוך בעדם. לדעתם, לא רק להם חשוך. אם אני לא רואה, אף אחד לא רואה, כי המציאות לא מאירה.

כל מה שנמצא סביבנו עומד כל דבר על מקומו, אבל אם עיני סגורות - אני לא מכיר בזה. לכן בחסידות אנו לומדים הרבה על עבודת הבריורים' שמטרתה לשנות את המציאות, להפוך את העולם לטוב יותר על ידי גילוי האור האלוקי הטמון בכל חלק שבו, ולהפריד את הטוב מהרע, את החיוב מהשלילה.

ויודגש: עבודת פקחת העיניים היא לא שינוי של המציאות, אלא פשוט הכרה במציאות הנכונה.

תחשבו על זה. מהפכה אינה בהכרח חידוש של משהו שלא היה מעולם. גם הדגשה של רעיונות עתיקים והארתם באור חדש, והתמקדות בצדדים שאנשים מכירים אך זונחים - יכולה לשנות את התמונה והדרך בה אנו מסתכלים על דברים. גם זה סוג של מהפכה, ואולי אפילו מהפכה עמוקה ומשמעותית יותר מיצירת משהו חדש.

לפעמים כל הגלות היא רק נקודת מבט. צורת הסתכלות שקבענו וקיבענו לעצמנו מפני סיבה כלשהי, משקפיים שהרכבנו על עצמנו ואנו לא מנסים להסירם מעינינו, כי אנו בוחרים לראות את העובדות רק דרכם.

לפקוח את העיניים, פירושו לשנות את המשמעות של מה שאנו קוראים "רע". רע בעולם שלנו לאו דווקא מגיע מקום רע, אלא ממקום "רעוע" - כפי שאנו מכירים מתניא פרק ו' "הבל ורעות רוח" - "תבירו דרוחא". "רעות" מלשון רעוע, שברירי. כלומר, השורש של הרע הוא לא מרוע טהור, רוע לשם רוע, אלא משבריריותה של המציאות.

המציאות האמתית, השלימה והמושלמת היא - "אין עוד מלבדו", על פיה כולנו חלק מהשלימות האלוקית. אולם ברגע שאנו רואים את עצמנו כנפרדים, אז יש שבריריות והדברים רעועים, וזה השורש של מה שאנו מכנים רע.

הביטו סביבכם! אתם רואים רוע אמיתי? אני לא. אם כי לפקוח את העיניים זו בהחלט עבודה קשה, ואולי קשה עוד יותר כי אנו לא רגילים אליה, אבל אינני רואה רע. אני רואה קשיים, אתגרים, אנשים שמנסים ולא יודעים לאיזה כיוון ללכת.

קדושים תהיו!

הרבי היה מרבה לחזור על דברי ה'מאור עיניים', אשר מפרשים את דברי המדרש "קדושים תהיו" - יכול כמוני? תלמוד לומר "כי קדוש אני" - קדושתו למעלה מקדושתכם. במקום לקרוא את דברי המדרש בלשון תמיהה: "יכול כמוני?" - אמר המאור עיניים: יש לקרוא זאת כקביעה: "יכול כמוני!"

דרך אגב, מספרים שרבי חיים שמואלביץ היה אומר: אילו ראיתם את הצדיק רבי שלומקע מזוועעהל, הייתם מבינים למה יש הוה אינא של "יכול כמוני?"...

בכל אופן, מה הפשט? איך מגיעים לרמה שכזו של "יכול כמוני!" - בלשון קביעה?!

התשובה היא: "תלמוד לומר כי קדוש אני". תלמד להגיד את זה: "אני קדוש". תלמד לראות ולגלות את הקדושה שיש בך. במילים אחרות: פקח את העיניים.

לחיים, לחיים ולברכה. זו גישה שונה לגמרי לדרך שבה עלינו לגשת לעצמנו, לילדינו, ולכל הסובב אותנו. עלינו לנסות תמיד לראות את הטוב שבהם, את הגאולה הפרטית שלהם. בכך נגיע לראות כיצד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

נשמתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדרך היומי

בגדרי שלוחו של אדם (העליון) כמותו

האומר לאפטרופוס שלו כל נדרים שתדור אשתי מכאן עד שאבוא ממקום פלוני הפר לה... מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו (נדר י"ב, ב.)

ועל כרחק דגוף השליח נחשב כגוף המשלח ושפיר חשבו דבור ההפכה שהשליח מדבר כאלו דיבר זה הצעל עצמו, כי השליח נעשה הפרטו נחשב כגוף הצעל ממש (לקח טו"ז (להגרי"י ענגיל) כלל א ס"ז)

ובפרטיות מבאר בלקח טוב שם ג' אופנים בגדרי שלוחו של אדם כמותו:

(א) "כמותו" ממש - בנוגע לערושה המעשה, שגוף השליח הוא כגוף המשלח (ובדרך ממילא מתייחסת עשיית השליח למשלח).

(ב) "כמותו" - (רק) בשייכות לכח העשי' שהשליח או להמעשה, דעשיית השליח היא כמו עשיית המשלח.

(ג) "כמותו" - רק בנוגע לתוצאות המעשה. בלשון אחר: להחפצא בו נעשה העשיה - שגם עשייתו של השליח אינה דהמשלח, אלא עשיית השליח בהחפצא הרי זו (פועלת אותו הדבר שפועלת) עשיית המשלח.

והנה דין שליחות בפשטות, נמשך ומשתלשל מענין השליחות בין אדם למקום, בין ישראל לאביהם שבשמים, שהרי כל אחד ואחד מבני ישראל הרי הוא שלוחו של הקב"ה, שלוחו של אדם - העליון - כמותו (כלשון אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה ר"פ ויקרא), להשלים כוננת הבריאה על ידי העבודה בקיום התורה והמצוות.

וכמו שיש ג' אופנים בדין שליחות הנ"ל, כן הוא גם בעבודת האדם, שישנן ג' דרגות באופן מסירות וביטול השליח (האדם) אל המשלח (הקב"ה):

יש דרגא בעבודת השם, שהאדם העובד - בהרגשתו הרי הוא מציאות בפני עצמו בכל עניינו, אלא שהוא כופה עצמו לקיים רצונו ית' - בעשיותיו הוא ממלא

שליחותו של הקב"ה; ויש מי שפועל בעצמו ביטול פנימי עד שעשיותיו מתייחסות להמשלח, כלומר, מעשיו ועניניו (בענין השליחות) הרי הם מסורים ונתונים להשם עד שפעולותיו אלו אינן מציאות בפני עצמן ואינן אלא כח המשלח; ולמעלה מזה הוא מי שהוא בטל לגמרי להקב"ה, עד שכל מציאותו (ובדרך ממילא כל עשיותיו) אינה אלא מציאות המשלח. (על פי לקוטי שיחות חל"ג ע' 114-117)

גדר התענית דז' אדר

אמר במשה בשבעה באדר (נדר י"ד, א)

שהרי גם זו' נאלד נולד וכמו כן הוא יום נשמה ושמתה (רא"ש)

ועל דרך זה הוא בשיטה לחכמי איורא "והוא יום משתה ושמחה".

ובתוס' האריכו לבאר ש"ביום הוולדו דהיינו בז' באדר שמחו שמחה גדולה. וביום מותו בז' באדר מסתמא רבים נדרו בנדר ורבו נזירים בישראל מחמת צער. והוא אמר בסתם האה"ה, והספק הוא אם כוננתו "כמו שהיה דורו של משה בז' באדר ביום מותו ונזירות קבל עליה, או כיום הוולדו קאמר ושמחה קבל עליה".

והנה בשלחן ערוך (או"ח סימן תק"פ) נקבע ז' אדר ליום תענית מצד מיתת משה, ולכאורה, מדוע לא נקבע גם כיום שמחה, כפי הספק בגמרא?

ואי אפשר לומר שהספק בגמרא הוא האם הכוונה היתה לז' אדר כפי שהוא לאחר מיתת משה וקיבל נזירות, או שנתכוון לז' אדר בחיי משה בעלמא דין שאז ה' יום שמחה מצד לידתו (ואילו בדורות שאחרי פטירת משה יום זה הוא לכל הדיעות יום תענית) - שהרי בנדרים "הלך אחר לשון בני אדם", ובלשון בני אדם, כשאדם אומר "ז' אדר" זמן רב לאחר מיתת משה, הרי שבוודאי כוננתו כפי שהוא בזמן האמירה - לאחר מיתתו, ואף על פי כן ישנה סברה לומר שמתכוון ליום שמחה. ואם כן מדוע נקבע יום זה רק לתענית?

ויקשה ביותר לאור דברי הגמרא במס' מגילה, שהמן "שמח שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא ה' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד". ומשמע, שמה ש"בשבעה באדר נולד" גובר על ה"בשבעה באדר מת" וכמפורש ב"רש"י שם "כדאי הוא יום הלידה שיכפר על המיתה" - ומשמע מדבריו שהוא יום שמחה בלבד!

ויש לומר התירוץ לזה: בכיאר הטעם על ימי התענית שנמנו בשו"ע שם, יש להסביר בשני אופנים:

(א) מכיון ש"אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו" הרי הם ימים חייבים, לכן "ראוי להתענות בהם" כדי שלא יהיו ענינים בלתי רצויים.

(ב) מכיון שבימים אלו אירעו ענינים של היפך השמחה, ובפרט הסתלקותם של צדיקים, צ"ל "והחי יתן אל לבו" ולכן מתענין, "כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה". והנה יש לומר שנפקא מינה בין שתי ההסברות יהיה - ביום שיש בו שני הענינים, גם שמחה וגם היפך השמחה: לפי הטעם הראשון - אין להתענות, כי להיותו גם יום שמחה, הרי זה מוכיח שאין זה יום חייב. אבל לטעם השני - יש להתענות, כי צריך להיות "והחי יתן אל לבו" - לפתוח דרכי התשובה. וזה שהוא גם יום שמחה אינו בסתירה לענין התשובה - ואדרבה, מצינו שבשמחת בית השואבה, ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", עוררו על התשובה "מי שחטא ישוב וימחול לו".

ועל פי זה מובן גם בנוגע לז' אדר: מכיון שמצינו שהוא יום שמחה, עד שהוא יום זכאי כזה שגרים לכל הנס דפורים, ועד - שזה פועל שכל החודש נעשה זמן של שמחה - מובן שהתענית דז' אדר מטעם שבו מת משה ורבו נזירים אינה מפני שהוא "יום חייב", אלא "לפתוח דרכי התשובה", וזה שביום זה נולד - הרי אדרבה זה מסייע שהתשובה תהי' באופן נעלה יותר וטוב יותר, מתוך שמחה, כשם שכל המצוות צריך לקיימן מתוך שמחה. וכמו שכתב רש"י בנוגע לנס פורים, "כדאי הוא יום הלידה שיכפר על המיתה", היינו שגם יום המיתה יש בו פעולה מיום הלידה. היינו שהתענית עצמה היא מתוך שמחה. (על פי לקוטי שיחות חט"ז ע' 343)

אכילה לשם שמים מסייעת לדחות את הרע מאכילה אחרת

מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה'.. אנן קאמרינן חדא דרך.. משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן, אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה נסה, זה שאכלו לשום מצוה - וצדיקים ילכו בם. וזה שאכלו לשום אכילה נסה - ופושעים יכשלו בם (נדר כג, א)

ויובן גם כן בנפש האדם, שנפשו הבהמית נמשכה מקליפת נוגה המעורב טוב ורע יחד, שלפעמים מתעלה היא כולה לטוב וקדושה ממש, ולפעמים יורדת כולה ונשקעת ברע כנודע. והיינו, שכאשר אוכל האדם ככונה לשם שמים בכדי שיתוסף בו אומץ וכח בתפלה לעבוד את ה' בתם לבב, אזי יתברר הטוב שבנפשו הבהמית ונכלל בקדושה ממש, דהיינו שנעשה מה המאכל ההוא בחינת התלהבות אמיתית בתפילה בגבורות רשפי אש ושלבת עזה לה' ית'. אבל כשאוכל לתיאבון לשובע נפשו ולמלאות כריסו - אזי יורד למטה ונשקע ברע ממש. והנה כשאכל האדם המאכל לשם שמים, בכדי שיתפלל אחר כך בכח האכילה ההיא,

אלפי יעדים, נתיב אחד!

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ

אלפי בתי כנסת נהנים כל שבוע מחלוקת עלוני השבת בצורה הטובה והמשתלמת ביותר.

רוצה שהעלון שלך יגיע ליעדו?
טלפון אחד ותוא נתיב הכנסה.
074-703-5009

נתיב מדיה

זה היפך הענין של אהבת ה', שלא תשכון בלב אחד עם אהבת העולם.
(על פי תורת מנחם חל"ט ע' 145)

לעולם ילמד אדם אפילו על חנות לקנטר

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפי' שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן (נדר ב, ב.)

וא"ת והא אמרינן צעלמא העסק צנטרא שלא לשמה טח לו שלא נצרא? ו"ל דהתם מיירי שעוסק צמורה שלא לשמה לקפח אחרים, והכא קאמר שעוסק צמורה שלא לשמה להתגדר ולקטע סס (תוס')

והנראה על פי האמת דבחי' שלא לשמה כאן הוא עצמו השלא לשמה דברכות שהוא סם המות ונח לו שלא נברא, דהא סתמא נקיט הכא והתם ואפילו הכי קאמר לעולם יעסוק וכו', שמתוך הרגל לימודו יבוא לבחי' לשמה, כי המאור שבה מחזירו למוטב, כי הגם שנקרא סם המות, מכל מקום כך הוא יכול להתהפך לסם חיים במאור שבה, אבל אם היה מונע לגמרי בשביל זה מעסק התורה הי' הולך בשרירות לבו לעשות כל רע בעיני ה'.

ואף על פי שכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה, מכל מקום הרי כשיעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם, אזי בשובו אל ה' גם תורתו שבה עמו.

ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי, שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח.

אמנם יש עוד אופן ב"שלא לשמה", והוא כשאינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו, אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, פירוש מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו, ומכל מקום אין זה נחשב לשמה ממש, כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים על כל פנים להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוח ותעלומות לבו על כל פנים, כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאת רצונו אלא אם כן אוהבו או ירא ממנו, כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו על כל פנים.

אך באופן זה אין הדבר תלוי בתשובה, אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה, הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא, מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה, ולכן לעולם יעסוק אדם כו'. וכן הענין בתפלה שלא ככוונה כמו שכתוב בזהר.

(ע"פ תניא פל"ט. מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים ע' תקסט)

חטא ועוון, דהיינו יניקה לרע. וזהו הבקשה "החל כו' לשלום" שיהיה הבירור בדרך שלום, ואז ממילא נהיה חשובים מכל חטא ומנוקים מכל עון ומדובקים ביראתך, שלא יהיה שום חטא ועון, שום יניקה לרע.
(על פי לקוטי לוי יצחק - תנ"ך עמ' קכב-קכג)

ה"תוך" של "לא לשמה"

שמתוך שלא לשמן בא לשמן (נדר ב, ב.)

יש לומר שלא זו בלבד שמאוחר יותר הוא יגיע לעסק התורה לשמה, אלא שכבר עתה ב"תוך" ה"שלא לשמה" קיימת כוונה "לשמה".

כי בתוכו ופנימיותו של כל יהודי בכל מצב שהוא, יש רצון וכוונה לקיים את רצון ה'. כפסק דין הרמב"ם שגם יהודי שבית דין צריכים לכופו לקיים את פסק התורה לתת גט, הרי בשעת מעשה יש בו רצון "לעשות כל המצוות, ויצרו הוא שתקפו".

ויש לומר שזהו הטעם לדברי אדמו"ר הזקן בתניא (פל"ט) שאם למד ללא כוונה לשמה, אזי "מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה, הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא" - ולכאורה, כיצד יעלה הלימוד הראשון על ידי הלימוד שוב לשמה?

אלא הביאור בזה הוא על פי הנ"ל: משום שגם בלימוד הראשון היתה כוונה לשמה, אלא שהיא היתה מסותרת ונעלמת, וכעת שחוזר ולומד לשמה, הרי מגלה בזה למפרע את הלשמה שהיה גם בלימוד הראשון.

(על פי לקוטי שיחות ח"כ ע' 50. אגרות קודש ח"ג ע' רצא)

רעת הנאות העולם

כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל צדיקים (נדר ב, ב.)

גם כל הנאות העולם הזה ותענוגיו נכללים ב"טובתן של רשעים", ש"אינה אלא רעה אצל צדיקים", וכלשון הפסוק "נופת תיטופנה שפתי זרה", אבל "אחריה מרה כלענה". ההתחלה היא בשפתי חלקלקות - ולדוגמא, בהבאת הירושלמי ש"עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל...".

אך האמת היא - כדאיאת בחובת הלכבות, ש"כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר כלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא". וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא, שאם האכילה היא כדי למלאות תאוות גופו, הרי זה גם ענין של קליפה, אלא כיון שזה מאכל המתור, הרי זה שייך לקליפה הנקראת בשם נוגה, ויכולים להעלות זאת לקדושה - על ידי תשובה קלה, לפי ערך התשובה הנדרשת על דבר אסור; אבל בכל אופן הרי

וגם עשה כן בפועל, שהתפלל בגבורות רשפי ושלהבת עזה בכח האכילה ההיא ואחר כך לאחר התפלה אכל שנית, הנה באכילה ההיא שאוכל בנפשו הבהמית המעורב בו טוב ורע נדחה הרע מפני הטוב שבו, היינו מהריח שהריח הרע את הריח הטוב של ההעלאה בתפילה, וזה קשה ומזיק להרע באכילה השנייה שלאחר התפלה, להיותו מדחה אותו לחוץ בלי יתערב בהטוב כלל, מצד שהרע הוא עדיין מחובר עם הטוב כשתי אחיות תאומות. וכיון שהריח ריח הטוב של הטוב של ההעלאה שלו בתפלה קודם, לכן זה מזיק לו מאוד לדחותו הימנו ולהפרידו לגמרי, עד שזה הפירוד הוא לו סמא דמותא ממש, שלא יהי' לו עוד יניקה לחיות כלל כנ"ל.

נמצא שבאכילה אחת שאכלו שניהם הטוב והרע שבנפשו, להטוב מועלת האכילה הזאת השנייה להיותו מתעלה אחר כך במעלה יתירה מפני שנתברר על ידי זה עוד ניצוצין שבמאכל להתכלל בקדושה להיות נעשה מהם העלאה בתפלה, מפני שהטוב אוכל לשם שמים בכדי לברר. ואילו להרע, מועלת האכילה זו לדחותו לחוץ ולהפרידו מן הטוב לגמרי מפני שאכל אכילה גסה לתיאבון, ומצד הריח טוב של הטוב נדחה ונפרד הימנו לגמרי ואין לו קיום עוד כנ"ל.

(על פי מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפב)

בירור בדרך מלחמה

גדולה עבירה לשמה.. במצוה שלא לשמה (נדר ב, ב.)

בברכת אתה חוננתנו אומרים "אבינו מלכנו החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשובים מכל חטא וכו'".

והענין הוא כי הנה שבת הוא באצילות, למעלה מעבודת הבירורים דהניצוצין שבעולמות ב"ע (בריאה-יצירה-עשיה), ובחול הוא עבודת הבירורים בבי"ע.

וזהו שבהתחלת ימי החול אומרים "החל עלינו... לשלום", כי שלום הוא ענין התכללות, והבקשה היא שיוכלו לברר הניצוצין שבבי"ע שהם בבחי' רבוי ופירוד, שיעשו בהם שלום והתכללות.

גם יש לפרש, כי הבירור הוא בשני אופנים, אם בדרך מלחמה, או בדרך שלום ומנוחה. והבקשה "החל... לשלום", הוא שיהיה הבירור בדרך שלום.

כי מלבד זה שהבירור בדרך שלום הוא יותר בנקל מהבירור בדרך מלחמה, הנה עוד זאת, בהבירור בדרך מלחמה יוכל להיות "ולאם מלאם יאמץ", שלפעמים מתגברת סטרא דלעומת-זה. גם בהבירור בדרך מלחמה לפעמים מתכוון ליתן מקום לשונאוי שיגביר באיזה מלחמה קטנה כו'. ובעבודה שבנפש ענין זה שמתכוון ליתן מקום לשונאוי, יש לומר שהוא בחינת "עבירה לשמה", שעושה עבירה יניקה לרע, אך עושה זה לשמה כדי לנצחם במלחמה גדולה.

נמצא שבהבירור בדרך מלחמה יכול להיות

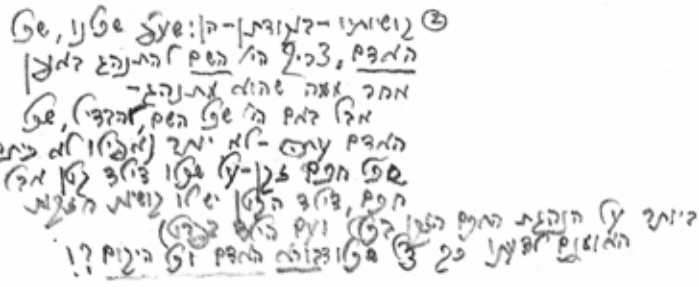

לא מחשבותי מחשבותיכם

לאדם שהעלה בפני הרבי קושיות על הנהגת הבורא:

קושיותיו - בנקודות - הן: שכל פי שכלנו, שכל האדם, צריך היה השם להתנהג באופן אחר ממה שהוא מתנהג -

אבל יש מקום לקושיות אלו, באם היה שכל השם, להבדיל,

[כשכל האדם עתה - לא יותר (אפילו לא כיתרון שכל חכם זקן על שכלו דילד קטן אבל חכם, ד[אפילו בפער כזה] ילד הקטן יש לו קושיות חזקות ביותר על הנהגת החכם הזקן בכלל, ועם הילד בפרט). האומנם לדעתו כך צריך להיות שכלו דבורא האדם וכל היקום? !

שאלות שנשאלו רבני התכנית במענה טלפוני על הפרקים הנלמדים

האברים, שהם פלי המעשה. אם לא מי שהוא רשע באמת, כמאמר רז"ל שהרשעים הם ברשות לבם ואין לבם ברשותם כלל, וזה ענשו על גדל ועצם עונם. ולא דברה תורה במתים אלו, שבחיייהם קרויים מתים. כי באמת אי אפשר לרשעים להתחיל לעבד ה' בלי שייעשו תשובה על העבר תחלה, לשבר הקלפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים, עד כאן לשון קודשו.

וצריך ביאור: הרי על פי התניא, כל אדם העושה עבירות אפילו לעיתים רחוקות הוא רשע, וזה כולל את רוב האנשים. ואם כדי לעורר אהבה לקיום המצוות נדרשת תשובה (תאה, על כל פנים) ולולא זה לא תתעורר האהבה המביאה לידי קיום המצוות, נמצא שאין זה קרוב מאוד ונקל לכל אחד לעורר אהבה המביאה לידי קיום המצוות. ואם כן, מהו שנאמר "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך ובלבך לעשותו"?

חיצונית, אלא כתכונה שהטביע הקב"ה בנשמה להיות לה יתרון ושליטה... כיתרון האור מן החושך". זוהי הסיבה שהבינוני, שאצלו "זה וזה שופטן", הוא זה ש"לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם" (פרק יב). עצם העובדה שיש שני שופטים במחשבתו כבר מבטיחה את הניצחון. לעומת זאת, לרשע לא תועיל עזרת הקב"ה. חז"ל מדייקים ואומרים "הקב"ה עוזרו", כלומר, ה' מושיט עזר וסיוע לאחר שהאדם עושה מצדו את חלקו. כשיש שני שופטים, כלומר, כאשר האדם מאפשר לנפש האלוקית לבטא את דעתה בשלמות - הקב"ה עומד לצדה, וכך מכריע את הכף לטובתה. אבל אצל הרשע, שאינו עוסק בעבודת גילוי כוחות הנפש האלוקית באמצעות ההתבוננות, הנפש האלוקית איננה מצליחה לבטא את דעתה בשלמות. היא אמנם שולחת למחשבתו הרהורים קטועים ("מתחרט ובאים לו הרהורי תשובה מבחינת הטוב שבנפשו שמתגבר קצת בינתיים" - לעיל פרק יא), אך אינה מצליחה להשלים את דבריה כדעה מוצקה ומגובשת העולה ב'בית המשפט' שבו. לכן ניתן לומר עליו "יצר הרע שופטן" - מי שמביע את דעתו בשלמות ובבהירות הוא רק היצר הרע, ולכן ההכרעה היא כמותו.

זוהי אפוא הקריאה המעשית של ספר התניא לכל אדם - לאפשר פתחון פה לנשמה. לגלות באמצעות ההתבוננות את כוחותיה המופלאים, וכך לאפשר גם לה 'להביע את דעתה'. עצם מתן פתחון פה לנפש האלוקית כבר יבטיח את הניצחון במלחמת הנפשות.

לקוטי אמרים תניא - פרק י"ג שאלה:

בפרק י"ג מבאר רבנו את דברי הגמרא "צדיקים יצר טוב שופטן, רשעים יצר הרע שופטן, בינונים זה וזה שופטן" - שאצל הבינוני, היצר הרע הוא כשופט ודיין המביע את דעתו במשפט, אף שלעולם אין ההכרעה כדעתו, להבדיל מהצדיק שביטל את יצרו הרע, והיצר הרע אינו מביע כלל את דעתו בתוך נפשו.

שאלתי היא: אם כן, מדוע לא נאמר גם על הרשע "זה וזה שופטן", שהרי לכאורה החילוק בין הרשע (וטוב לו) לבינוני הוא רק בכך שהרשע שומע לדברי השופט היצר הרע ואילו אצל הבינוני מכריע תמיד היצר הטוב, אך לא בעצם העובדה שיש להם שני שופטים בתוך נפשם?

תשובה:

שאלה חשובה זו נוגעת ביסוד דרך עבודת ה' על פי ספר התניא, ובעיקר בעבודה המעשית הנוגעת לכל אחד מאתנו, אף שרובנו טרם הגענו לדרגת "הבינוני של התניא".

ההבדל המהותי בין הבינוני לרשע הוא שבי'בית המשפט' של הבינוני מושמעות שתי דעות: מצד אחד הוא עדיין חש את תאוות הלב החומריות, ואולי אף בתוקף רב, "ימהלב עולה למוח להרהר בו" - זוהי הדעה הראשונה; אך מצד שני - וזהו עיקר החידוש - גם לנפש האלוקית יש דעה משלה. אף היא לובשת את גלימת השופט ומביעה עמדה ברורה ונחרצת, המתנגדת בתוקף לדברי השופט הראשון.

דבר זה איננו מובן מאליו. על מנת שהנפש האלוקית תתבטא במחשבת האדם באופן ברור יש צורך בעבודה ויגיעה. זהו למעשה כל תוכן הפרקים העוסקים בעבודת הבינוני - להורות דרך לאדם כיצד לעורר בתוכו את כוחות הנשמה, היא הנפש האלוקית. בהתבוננות ארוכה או קצרה, בהולדת אהבה 'חדשה' או בגילוי האהבה המסותרת. כך או כך, משעה שהאדם מצליח להביא לידי כך שהנפש האלוקית תתגלה ותביע את דעתה במשפט, אזי "הלכה כדברי המכריע הוא הקב"ה העוזרו להיצר טוב". מעתה הניצחון מובטח לה, שהרי הקב"ה עומד לימין אביון הרושיע משופטי נפשו (ולא כהתערבות